

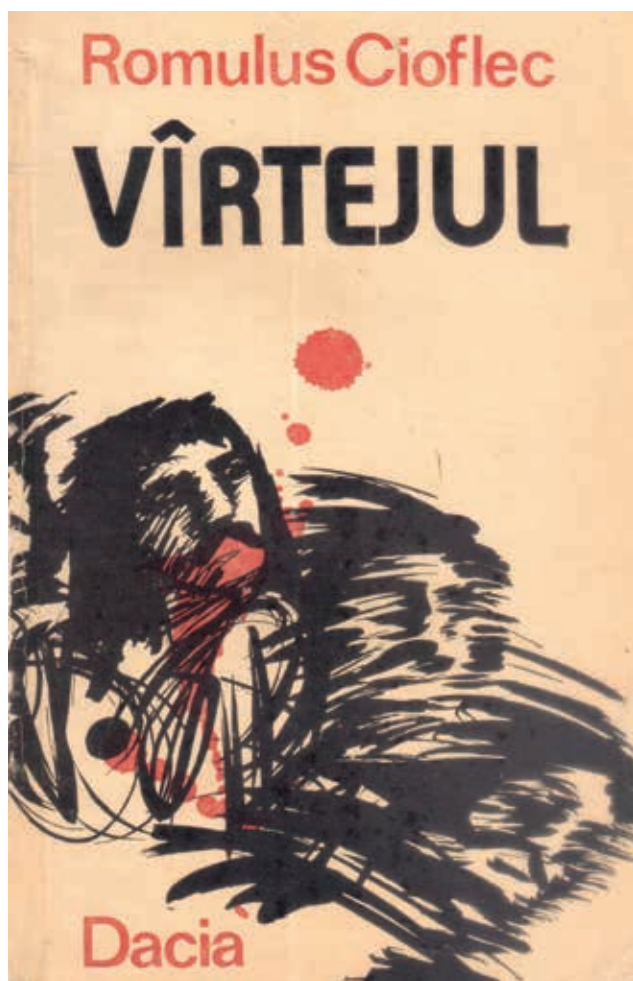
Caietele DE LA ARACI

24

Publicație semestrială de literatură a Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni

Anul XIII, nr. 2(24), decembrie 2025

Redactor-șef: Luminița Cornea • Secretar de redacție: Nicolae Scurtu

Coperta romanului *Vîrtejul* de Romulus Cioflec, Ediție îngrijită, prefață și notă asupra ediției de Mircea Braga, Editura DACIA, Cluj-Napoca, 1979 (Coperta și ilustrațiile de Ioan Horvat Bugnariu), 227 p.

MOTTO: *Cupa Domeniilor* „ne înfățișează un dramaturg înzestrat, care are simțul replicii, viziunea spectacolului și al punerii în scenă. (...) Dincolo de particularitatea subiectului, scriitorul, care reușește, peste timp, să-și afirme actualitatea, definește o conștiință artistică ce dezvoltă ceva din specificul național prezent în orice vreme. Așadar putem spune că Romulus Cioflec este contemporanul nostru.”

Doru Munteanu, *Postfață* la volumul: Romulus Cioflec, *Cupa Domeniilor*, comedie în trei acte, ediție îngrijită și tabel cronologic de Luminița Cornea, Editura Angvstia, Sf. Gheorghe, 2012, p. 125-126.

CUPRINS

În oglinzi paralele: *Romulus Cioflec* •

Sub soarele polar. Spitzberg.

În luptă cu sloiurile • p. 2

Traduceri în germană și franceză de Ioana

Giurgiuman și Denisa Crăciun • p. 3

Luminița Cornea • *Răfuiala de Romulus Cioflec*,
comedie postumă, încă nepublicată • p. 5

Maria Monica Stoica • *Călătoria –*
orizont al cunoașterii la Romulus Cioflec (XIV).
Spania, între prezent și trecut • p. 8

Carmen Mușat-Coman • *Barcagiul bun*
se cunoaște în timp de furtună • p. 11

Mihai Marinache • *Virgil Cioflec în*
corespondență cu Octavian Goga (II) • p. 13

Luminița Cornea • **IN MEMORIAM: Interviuri cu**
acad. Eugen Simion și cu acad. Gabriel Ștrempel • p. 15

Ion Onuc Nemeș • *Povestea șerparului* • p. 18

Mihaela Malea Stroe • „Încă un demolator!” • p. 19

Ionel Simota • *Poem acasă (I, II, III)* • p. 22

Denisa Crăciun • *Poeme* • p. 22

Adrian Munteanu • *Trei pași spre tăcere –*
Ogarul umbrei, Soare absolut, Încă sunt viu • p. 23

Tatiana Scurtu • *Tâmpla-ți – în bujori albită,*
Plouă în această primăvară • p. 24

Carmen Tania Grigore • *un gând autumnal,*
armonie • p. 24

Cătălina Hasotti • *Dinapoia cuvintelor* • p. 24

Alexandru Boțoroga • *Beșug, La mare* • p. 25

Gabriela Botici • *Voi fi?* • p. 25

Din activitățile de educație muzeală desfășurate
la Casa memorială „Romulus Cioflec” • p. 26

Despre autori • p. 27

Cristina Vișan • *Să vorbim, să scriem corect* • p. 28

Romulus Cioflec, *Sub soarele polar*, Ediția 2024

Spitzberg. În luptă cu sloiurile

„Da, e soarele! Nu se întrevede încă deplin, dar este el, Dumnezeuul regiunii arctice pentru lunile de vară... I se întrevede chiar locul în zare! Așteptăm, căutăm mereu. Nici un sfert de oră nu trece, și iată-l, așa cum îl știm. Toate categoriile bordului se desființează ca printr-o orgă și se confundă. Unificate și ticsite pe punțile neîncăpătoare, salută cu ochii, cu gurile întredeschise de zâmbet și de exclamații pe cel ce, rătăcit la Tromsø, ne sosește iarăși prin neguri... (...)

Și, după o jumătate de ceas de înaintare spre nord și de apropiere a coastei, se distinge, se încheagă pe adâncime de zece-cincisprezece km, plasa compactă de ghețuri ce ne desparte de uscat...

Cum? În sud-vestul Spitzbergului? Și încă la 24 iulie!... Să fie cu putință? Ne așteptam să dăm peste asemenea turme nomade abia în nord, desfăcute și vagabondând din marea și compacta stepă de gheață. De unde s-au putut aduna ele așa de multe aici în sud-vestul marelui uscat și să bareze pretutindeni apropierea coastei? Din nord? De unde din altă parte?! (...)

...fără să simțim, ne-am tot apropiat de câmpul de ghețuri. Ori poate s-au apropiat și ele de noi... Căci un vânt ușor bate din față...

În curând plutim aproape de ele, ca și alături de ele, la câteva aruncături de băț. Ni se pare firesc să prindem de la ele un sunet, un glas, un huruit, un grohot... Unele sunt binișor săltate deasupra apei, fantastic scobite de valuri ca să alcătuiască etaje, un fel de marchize, ori cu piepturi purtate trufaș și în-negrite de țărână, ceea ce înseamnă că s-au frecat și de vreun uscat.

Crainicii acestei migrațiuni vin înainte ca niște bărci cu pânzele desfășurate și mânate de curenți. Iar în urmă, până la malul pierdut sub soare al uscatului, e tot aceeași plasă nesfârșită de lespezi uriașe, acoperite cu strat de omăt și plutind lin, maiestuos și abia simțit, sub revărsarea orbitor reflectată a soarelui eliberat.

Dar, după două ceasuri de plutire alături, *Monte*

Cervantes, descurajat de a-și putea atinge ținta pe ocolite, își cere drum printre sloiuri, prin golurile dintre ele; le împinge cu binișorul în laturi, cu teamă. Ele mai îngăduie și nu prea... Huruie uscat cu clipocit de apă strămutat de la sloi la sloi. Până când s-au îndesit în cale, să nu ne mai lase...

După doi-trei km de drum zadarnic, o luăm înapoi – și iar prin larg în căutarea unei intrări mai ferice. Un nou canal pare a înlesni apropierea stâncilor ascuțite, brăzdate cu zăpadă. Prigonit probabil de gândul că, îndepărtați mereu de Spitzberg, ne îndrumăm spre Groenlanda de Nord, căpitanul încearcă și un nou canal, fără rezultat și cu anevoioasă întoarcere. Apoi iarăși – cu stolul sclipitor mereu după noi.

E ora unsprezece și jumătate, adică 23 și 30 de minute. De mai bine de patru ceasuri continuă manevra și continuă lupta. Am mâncat oare?! Nu-mi mai aduc bine aminte. De bună seamă am mâncat, dar nu mă gândesc la odihnă... Peste 1500 de oameni, înghesuți pe punți și spânzurați ciorchine în bărci, peste toate balustradele – și acolo unde nu te duce închipuirea urmăresc lupta lui *Monte Cervantes* pentru deschiderea unui drum și chibițează... Intrați însă din nou în adânc, nu ne mai întoarcem, dar nici drept înainte nu mai putem. O luăm dar 90 grade la stânga prin plasa compactă de sloiuri, căci, în direcția aceea după un km ea se sfârșește. Acolo se pare a se deschide cel puțin un canal mai larg, spre uscat... Și ghețuri până la un hectar suprafață, pătrunse prudent de tăișul prorei, prind, unul după altul, să răzbubeie surd, lugubru, ca niște imense sicrie sub grei bolovani. În rezistența greu învinsă, osatura însăși a vasului o simțim cum se îndoie și se clatină scuturând ciorchinele de spectatori mai proeminente. Numeroase foci scot afară, la marginea sloiului dislocat, niște capete uimite, spălate, linse, teșite și negre pentru a dispărea iute în aclamațiile uluitoare ale tulburătorilor...”

Romulus Cioflec, *Sub soarele polar*, Editura Eikon, București, 2024, p. 71- 74.

Ioana Giurgiuman, traducere în limba germană:

Romulus Cioflec, *Unter der Polaren Sonne*

Spitzbergen. Im Kampf mit den Eisschollen

„Ja, das ist die Sonne! Noch nicht ganz sichtbar, aber sie ist es – die Gottheit der arktischen Region für die Sommermonate... Ihr Platz am Horizont ist bereits zu erahnen! Wir warten, wir suchen unablässig. Keine Viertelstunde vergeht – und da ist sie, so wie wir sie kennen. Alle Hierarchien an Bord lösen sich wie durch ein Orgelspiel auf und verschmelzen. Vereinigt und dicht gedrängt auf den überfüllten Decks, grüßen sie mit den Augen, mit halb geöffneten Mündern, in Lächeln und Ausrufen, den, der, verirrt in Tromsø, durch den Nebel wieder zu uns kommt...

Und nach einer halben Stunde des Nordwärtsfahrens und der Annäherung an die Küste zeigt sich, formt sich in einer Tiefe von zehn bis fünfzehn Kilometern das dichte Eisnetz, das uns vom Festland trennt...

Was? Im Südwesten Spitzbergens? Und das am 24. Juli!... Kann das sein? Wir hatten erwartet, solchen nomadischen Herden erst im Norden zu begegnen – losgelöst und umherirrend von der großen, kompakten Eissteppe. Wie konnten sich so viele hier im Südwesten des großen Festlands sammeln und die Küstennähe überall versperren? Vom Norden? Woher sonst?! (...)

...ohne es zu merken, haben wir uns dem Eisfeld genähert. Oder haben sie sich vielleicht uns genähert... Denn ein leichter Wind bläst von vorn...

Bald treiben wir nahe bei ihnen, fast neben ihnen – nur einen Steinwurf entfernt. Es scheint nur natürlich, von ihnen ein Geräusch zu vernehmen, eine Stimme, ein Grollen, ein Dröhnen... Einige ragen hübsch über das Wasser hinaus, fantastisch von den Wellen ausgehöhlt, sodass sie Stockwerke bilden – eine Art Baldachine – oder mit stolz getragenen, dunklen Brüsten, geschwärzt von Erde, was bedeutet, dass sie wohl auch mit Festland in Berührung gekommen sind.

Die Herolde dieser Wanderung kommen voraus wie Boote mit ausgespannten Segeln, vom Strom getrieben. Und dahinter, bis zum unter der Sonne verlorenen Ufer des Festlands, erstreckt sich dasselbe endlose Netz riesiger Platten, bedeckt mit einer Schneeschicht, sanft, majestätisch und kaum spürbar treibend unter dem blendend reflektierten Licht der befreiten Sonne.

Doch nach zwei Stunden des Gleitens neben ihnen verlangt die Monte Cervantes, entmutigt ob des Um-

wegs, ihren Weg durch die Eisschollen – durch die Lücken zwischen ihnen; sie schiebt sie sanft zur Seite, mit Vorsicht. Sie geben nach – aber nur zögerlich... Es knirscht trocken, begleitet vom Plätschern des von Scholle zu Scholle verdrängten Wassers. Bis sie sich so verdichten, dass kein Durchkommen mehr möglich ist... Nach zwei bis drei Kilometern vergeblicher Fahrt kehren wir um – und suchen erneut im Weiten nach einem günstigeren Zugang. Ein neuer Kanal scheint das Näherkommen an die schneebedeckten, scharfkantigen Felsen zu erleichtern. Vom Gedanken getrieben, dass wir uns, ständig von Spitzbergen entfernt, vielleicht schon in Richtung Nordgrönland bewegen, versucht der Kapitän einen neuen Kanal – vergebens, mit mühseliger Umkehr. Dann wieder – mit dem gleißenden Schwarm stets hinter uns.

Es ist elf Uhr dreißig, also 23 Uhr und 30 Minuten. Seit über vier Stunden dauern die Manöver und der Kampf an. Haben wir gegessen?! Ich erinnere mich kaum. Sicherlich haben wir gegessen – aber an Ruhe denke ich nicht... Über 1500 Menschen, gedrängt auf den Decks, traubenartig in den Booten hängend, über allen Geländern – und dort, wo man es sich nicht vorstellen kann, verfolgen sie den Kampf der Monte Cervantes um einen Weg und geben lautstarke Kommentare... Doch nun, wieder in die Tiefe eingedrungen, kehren wir nicht zurück, aber vorwärts geht es auch nicht mehr. Also schwenken wir um 90 Grad nach links durch das dichte Netz der Schollen, denn in jener Richtung scheint es sich nach einem Kilometer zu öffnen. Dort öffnet sich scheinbar zumindest ein breiterer Kanal zum Festland... Und Eisschollen von bis zu einem Hektar Fläche, vorsichtig durch die Schneide des Bugs durchdrungen, beginnen, eine nach der anderen, dumpf, düster aufzubrechen – wie riesige Säрге unter schweren Felsblöcken. Im kaum zu überwindenden Widerstand spüren wir den Schiffskörper selbst sich biegen und schwanken, die traubenartigen Zuschauer von den Relings rüttelnd. Zahlreiche Robben strecken am Rand der verschobenen Schollen erstaunte, gewaschene, geleckte, flache, schwarze Köpfe heraus – um sogleich wieder zu verschwinden, unter dem tosenden Jubel der Erschütternden...“

Denisa Crăciun, traducere în limba franceză:

Romulus Cioflec, *Sous le soleil polaire*

Spitzberg. Lutter contre les banquises

«Oui, c'est le soleil! On ne l'aperçoit pas encore entièrement, mais c'est bien lui, le Dieu de la région arctique pour les mois d'été... On distingue même sa place sur la voûte lointaine! Nous attendons, nous cherchons sans cesse. Pas un quart d'heure ne passe, et le voilà, tel que nous le connaissons. À bord, toutes les catégories sociales s'abolissent et, comme touchées par la musique d'une orgue magique, elles se confondent.

Entassés les uns contre les autres sur les ponts du bateau, les gens saluent, avec les yeux et avec les bouches entrouvertes de sourires et d'exclamations, ils saluent celui qui s'est égaré à Tromsø et qui, en traversant les brumes, il vient de se joindre de nouveau à nous (...).

Et, après une demi-heure d'avancée vers le nord et de rapprochement de la côte, se distingue, se coagule, sur une profondeur de dix-quinze km, le réseau compact de glaces qui nous sépare de la terre ferme...

Comment? Dans le sud-ouest du Spitzberg? Et en plus, un 24 juillet!... Est-ce possible? Nous nous attendions à tomber sur de tels troupeaux nomades seulement dans le nord, défaits et vagabondant depuis la grande et compacte steppe de glace. D'où ont-ils pu se rassembler si nombreux ici, dans le sud-ouest de la grande terre, et barrer de partout la voie vers la côte? Du nord? D'où, sinon?! (...) sans nous en rendre compte, nous nous sommes rapprochés des champs de glaces. Ou peut-être qu'eux aussi se sont approchées de nous... Car un vent léger souffle d'en face...

Bientôt, nous flottons près d'elles, et à leurs côtés, à quelques pas. Il nous semble naturel d'en capter un son, une voix, un grondement, un crépitement... Certaines sont un peu soulevées au-dessus de l'eau, creusées de façon fantastique par les vagues pour constituer des étages, une sorte de marquises, ou avec des poitrines fières et noircies par la poussière, ce qui signifie qu'elles ont frotté contre une quelconque terre.

Les annonceurs de cette migration arrivent devant comme des bateaux aux voiles déployées et poussés par les courants. Et derrière, jusqu'à la rive de la terre perdue sous le soleil, c'est le même rets infini de dalles

géantes, recouvertes d'une couche de neige et flottant doucement, majestueusement et à peine perceptible, sous le flux aveuglant, mirrorant, du soleil libéré.

Mais, après deux heures de flottement à leurs côtés, le *Monte Cervantes*, découragé de pouvoir atteindre son but par des détours, réclame un chemin à travers les banquises, par les ouvertures d'entre elles; il les pousse doucement sur les côtés, avec crainte. Elles le permettent plus ou moins... Elles grondent sourdement avec un clapotement d'eau déplacée d'une banquise à l'autre. Jusqu'à ce qu'elles se soient tassées sur notre chemin, pour ne plus nous laisser passer...

Après deux-trois km de route vaine, nous repartons en arrière – et de nouveau vers le large à la recherche d'une entrée plus heureuse. Un nouveau canal semble faciliter l'approche des rochers pointus, striés de neige. Probablement poursuivi par la pensée que, repoussés sans cesse du Spitzberg, nous nous dirigeons vers le Nord du Groenland, le capitaine tente un nouveau canal, sans résultat et avec un retour difficile. Puis encore une fois – avec le troupeau étincelant toujours à nos trousses.

Il est onze heures et demie, c'est-à-dire 23h 30. Depuis plus de quatre heures, la manœuvre continue et le combat se poursuit. Avons-nous mangé?! Je ne m'en souviens plus très bien. Nous avons sans doute mangé, mais je ne pense pas au repos... Plus de 1500 personnes, entassées sur les ponts et suspendues en grappes dans les bateaux, par-dessus toutes les balustrades – et là où l'imagination ne vous mène pas, ils suivent le combat du *Monte Cervantes* pour l'ouverture d'un chemin et font des suppositions... Nous entrons cependant à nouveau dans les profondeurs, et nous ne revenons plus en arrière, mais nous ne pouvons plus non avancer tout droit. Nous prenons donc 90 degrés sur la gauche à travers le filet compact des banquises, car, dans cette direction, après un km, il se termine. Là-bas, il semble s'ouvrir au moins un canal plus large, vers la terre ferme... Et des glaces jusqu'à un hectare de surface, pénétrées prudemment par le tranchant de la proue, comment, l'une après l'autre, à gronder sourdement, lugubrement, comme d'immenses cercueils sous de

lourds et secs rochers de terre. Dans la résistance difficilement vaincue, nous sentons même la charpente du navire qui se plie et vacille, secouant les plus proéminents grappes de spectateurs. De nombreux

phoques sortent, au bord de la banquise disloquée, leurs têtes étonnées, lavées, lissées, aplaties et noires, pour ensuite disparaître sous les acclamations stupéfiantes des visiteurs perturbateurs...».

RESTITUIRI

Luminița Cornea

Răfuiala de Romulus Cioflec, comedie postumă, încă nepublicată

Istoricul literar Mircea Braga a afirmat pentru prima dată că Romulus Cioflec a scris și piese de teatru, menționând că scriitorul „a lăsat în manuscris, printre alte lucrări de mai redusă importanță, patru piese de teatru și un volum de memorii”¹. Cele patru piese de teatru sunt: comedia *Moarte cu bocluc*, ce evocă viața elevilor de altădată; comedia „sportivă” – *Cupa Domeniilor*; comedia „politică” – *Răspântia* și comedia „casnică” – *Răfuiala*. Titlul fiecărei comedii este revelator și sintetizează ideea centrală a operei dramatice. Prin fiecare, Romulus Cioflec traversează o altă lume.

Prima comedie, *Moarte cu bocluc*², a fost publicată în 1998, a doua, *Cupa Domeniilor*³ în 2012, și a treia, *Răspântia*⁴, în 2016. Ultima, *Răfuiala*, așteaptă încă în manuscris. Publicarea lor contribuie, desigur, la valorificarea corectă a întregii opere a scriitorului Romulus Cioflec.

Fiecare dintre cele patru piese de teatru are o anumită poveste, privind geneza lor și lupta autorului de a fi puse în scenă în teatre mari ale țării.

Primele trei comedii au văzut lumina tiparului de puțin timp. Lectura lor reliefează cititorului inițiat aspecte și mentalității specifice lumii românești din perioada interbelică. Romulus Cioflec, în ipostaza de dramaturg, intuiește cu delicatețe și luciditate

sensul *proceselor* sociale și psihologice, evidențind, ca orice clasic, *eternul* mecanismelor existențiale. Autorul evocă întâmplări, momente, fragmente și secvențe de viață la care a participat sau a fost martor. Se explică, astfel, știința și capacitatea de sugestie a dialogului și a monologului.

Scrisă cu spirit și cu vervă, comedia *Moarte cu bocluc* are virtuți scenice incontestabile, amintindu-ne de piese de teatru cu aceeași temă, spre exemplu, la *Profesorul de franceză* de Tudor Mușatescu (1946). Caracterul documentar este neîndoielnic, deoarece prezintă aspecte din anii de școală petrecuți de autor la Câmpulung Muscel, din perioada sfârșitului de veac XIX. Acțiunea comediei își are sorgintea într-un fapt real petrecut chiar în clasa din care Romulus Cioflec a făcut parte la Școala Normală de Învățători din Câmpulung Muscel (promoția 1901).

Scriitorul a reținut întâmplarea peste ani, fiind direct implicat, de aceea ne explicăm de ce i-a făcut plăcere s-o redea artistic, inclusiv în varianta în proză, nuvela *Grabă pentru moarte în familie*, cu varianta *Urgență*, apărută în revista *Viața românească*, anul XXIV, nr. 11, noiembrie 1933, p. 17-26. Apoi, autorul o include în volumul *Români din secuime* (1942), după care o pregătește, împreună cu alte nuvele, pentru a fi tipărită în volumul *Trei aldămașe*, apărut postum, în anul 1970, la Editura Minerva, în care se află nuvela mai sus menționată.

Personajele comedii sunt tipuri reprezentative, atent *alese* și *elaborate* cu minuțiozitate în ceea ce privește ținuta, vestimentația, gesticulația și modul de a intra și a ieși din scenă. Mărturia istoricului literar Nicolae Scurtu este elocventă: „Aceste opere, deloc de neglijat, dacă s-ar fi publicat *la timp* și ar fi fost *reprezentate* pe scenele unor teatre, din metropolă sau din provincie, ar fi adus un plus de notorietate autorului și, evident, vieții teatrale naționale.

¹ Mircea Braga, studiul *De-structurare și re-structurare* din volumul *Istoria literară ca pretext*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1982, p. 69-92.

² Romulus Cioflec, *Moarte cu bocluc*, ediție îngrijită, prefață și tabel cronologic de Luminița Cornea, Muzeul Carpaților Răsăriteni, Sfântul Gheorghe, 1998, 61 p.

³ Romulus Cioflec, *Cupa Domeniilor*, comedie în trei acte, ediție îngrijită și tabel cronologic de Luminița Cornea, cu o postfață de Doru Munteanu, Editura Angvstia, Sf. Gheorghe, 2012, 126 p.

⁴ Romulus Cioflec, *Răspântia*, piesă în trei acte și cinci tablouri, cu o prefață de Nicolae Scurtu, Centrul de Cultură al Județului Covasna, Sfântu Gheorghe, 2016, 146 p.

Prin urmare, aceste comedii, complet uitate, au fost *redescoperite și restituite*, filologic și critic, după mai bine de o jumătate de secol de la elaborarea lor, de doamna Luminița Cornea, o autentică intelectuală, care ascultă, în liniște, glasul înaintașilor și, mai ales, al tradiției românești.”⁵

Actualitatea ideilor din comediiile lui Romulus Cioflec se adevărește cel mai bine în *Cupa Domeniilor* și în *Răspântia*, considerate a fi cele mai reușite artistic. Acțiunea ambelor se desfășoară în perioada interbelică. Pe coperta a doua (interioară) a primei ediții a romanului *Pe urmele destinului*, apărut la Editura Remus Cioflec (vărul scriitorului), în 1943, sunt menționate șase volume „de același autor”, după care urmează anunțul că se află „în manuscris: *Răfuiala*, comedie în trei acte” și „*Cupa Domeniilor*, comedie în trei acte, primită la Teatrul Național din Cluj-Timișoara” (în 1943, Teatrul din Cluj era refugiat la Timișoara). Desigur, contextul istoric, războiul și perioada postbelică n-au fost favorabile punerii în scenă a comediiilor lui Romulus Cioflec, care trimisese comedia *Cupa Domeniilor* mai întâi la Naționalul bucureștean. Piesa a fost respinsă, cu toată pledoaria pasionată a lui Ionel Teodoreanu, care o admiră, crescând numărul prețuitoarelor ei, alături de Sahighian, Victor Antonescu, Grigore Mărculescu, Șerban Cioculescu, Vladimir Streinu, Victor Ion Popa și V. Maximilian. Un membru al comitetului de lectură „a rostit undeva: și totuși cea mai bună piesă scrisă în ultimii ani e *Cupa Domeniilor* a lui Cioflec.”⁶ Subiectul este actual și în zilele noastre.

La actualitatea comediei *Cupa Domeniilor* se referă și scriitorul Doru Munteanu în *Postfața* volumului *Cupa Domeniilor*, afirmând că piesa „ne înfățișează un dramaturg înzestrat, care are simțul replicii, viziunea spectacolului și a punerii în scenă. (...) Aceleași metehne, aceleași comportamente și atitudini ale oamenilor politici, cu pasiuni în lumea sportului, cu frivolități și mentalități balcanice. Comicul de situație și de limbaj ilustrează o epocă, în care „caracterele” își dau arama pe față. Dincolo de particularitatea subiectului, scriitorul, care reușeș-

te, peste timp, să-și afirme actualitatea, definește o conștiință artistică ce dezvoltă ceva din specificul național prezent în orice vreme. Așadar putem spune, și nu greșim deloc, că Romulus Cioflec este contemporanul nostru.”⁷

Acțiunea comediei „*Răspântia*” se desfășoară tot în perioada interbelică din România, având tema alegerilor. Personajele sunt membri ai comitetului organizației Partidului Național-Țărănesc din capitala unui județ, la care se adaugă trei ziariști, doi oameni de serviciu și soția celui mai puternic stâlp al partidului pe plan județean, avocatul Aurel Popescu-Urziceni. Relația cu *O scrisoare pierdută* de I. L. Caragiale este evidentă. Lectura atentă a piesei de teatru *Răspântia* descoperă cititorului lumea politicianilor care s-au schimbat de-a lungul anilor, dar desemnează aceeași realitate.

*

Romulus Cioflec a scris cele patru comedii între anii 1930–1935. La cele trei prezentate sintetic mai sus, o adăugăm pe a patra, *Răfuiala*. Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni deține o copie dactilografată a acestei comedii, cu puține corecturi ale autorului. Menționăm că la fel a procedat și cu celelalte piese de teatru – a realizat mai multe copii, le-a corectat, cu cerneală, autograf, unul sau mai multe cuvinte. Constatarea noastră este că a lucrat cel mai mult la comedia *Moarte cu bocluc*, fapt demonstrat prin multele și bogatele intervenții în textul dactilografiat.

Comedia *Răfuiala* a fost predată comitetului de lectură al teatrelor naționale din București (în perioada directoratului lui Liviu Rebreanu) și Iași, cu puțin timp înainte de izbucnirea celui de-Al Doilea Război Mondial. În cercetarea noastră, am descoperit un fapt curios. În Arhivele Naționale din Iași, dosar Teatrul Național Iași, am aflat textul comediei *Ofensiva albă*.⁸ La o simplă lectură, am constatat că este comedia *Răfuiala* cu un alt titlu. De ce Romulus Cioflec a dat alt titlu textului trimis la Iași? Probabil din dorința ca cel puțin una dintre piese să vadă lumina rampei.

⁵ Nicolae Scurtu, *Un dramaturg necunoscut – Romulus Cioflec*, prefață la volumul Romulus Cioflec, *Răspântia*, piesă în trei acte și cinci tablouri, Centru de Cultură al Județului Covasna, Sfântu Gheorghe, 2016, p. 6.

⁶ Nicolae Scurtu, *Însemnări despre scriitorul Romulus Cioflec*, în „România literară”, anul XLIV, nr. 52, 21 decembrie 2012, p. 15.

⁷ Doru Munteanu, *Postfață* la volumul: Romulus Cioflec, *Cupa Domeniilor*, comedie în trei acte, ediție îngrijită și tabel cronologic de Luminița Cornea, Editura Angvstia, Sf. Gheorghe, 2012, p. 125-126.

⁸ Mulțumiri pentru semnalare domnului Victor Durnea, cercetător științific la Institutul Academiei Române din Iași.

Piesa, păstrată în arhivele ieșene cu titlul *Ofensiva albă*, cuprinde 50 de pagini, format A4, dactilografiate, cu adăugiri / corectări ale autorului, cum sunt și la celelalte comedii. Deosebit ar fi numărul de pagini. Textul, păstrat la MNCR, provenit de la familie, cuprinde 63 de pagini, ceea ce ne determină să afirmăm că ar fi prima variantă, pe care autorul a mai intervenit, ori dactilografiarea s-a realizat prin renunțarea la unele spații albe prezente la începutul textului și între acte. La aceleași arhive ieșene, piesa are un referat favorabil, al regizorului și scriitorului G. M. Zamfirescu, datat 24 mai 1937.

Față de celelalte trei comedii, în care acțiunea se petrece în spațiul românesc interbelic, acțiunea comediei în trei acte *Răfuiala* se petrece în București, pe la începutul veacului XIX. Titlul ambelor „variante” este ciudat. Este vorba de un cuplu: soția vrea să divorțeze de soțul care, deși umblă după altele, nu vrea să se despartă; cu ajutorul unei prietene, soția îi înscenează un flagrant (cu împușcături); el, silit, face o ultimă încercare să se împace, trimițându-i o scrisoare (neverosimil, chiar prin prietena cu pricina); avocatul îl sfătuiește să însceneze amândoi o sinucidere, care ar putea-o îmbuna pe soție. Deși el, principal, nu acceptă, are loc ceva ce seamănă a sinucidere și soția, cu sentimentul vinovăției de a fi pus la cale complotul inițial, renunță să mai intenteze divorțul. În acțiune, mai intervine, nu prea necesar, un loz de un milion câștigat de soție împreună cu tânărul secretar și nepot al avocatului (e încă student), tânăr care o iubește și cu care pare că soția vrea să-și refacă viața.

Subiectul este mult mai puțin interesant decât la celelalte comedii ale lui Romulus Cioflec. Pentru cititorul de astăzi, prezintă un interes infim. Calitatea comediei ar fi doar aspectul documentar referitor la societatea românească de la începutul veacului XIX. Pentru a ne forma, cât de cât, o imagine a comediei redăm, în cele ce urmează, personajele, numite de autor „persoane”, arhaism uzitat în perioada respectivă:

„Persoanele:

Văduva Profira Pădureanu, 47 de ani.

Georgel Anghelache, avocat, 28 de ani.

Julieta Anghelache, fiica Profirei Pădureanu și soția avocatului Georgel Anghelache -23 de ani.

Matei Vornicu, avocat, 55 de ani.

Emil Vornicu, student în drept și secretar al unchiului Matei, 21 de ani.

Pagina 1 din textul inedit *Răfuiala* de Romulus Cioflec

Jean Conduratu, arhitect, 28 de ani.

Ancia Conduratu, soție, 23 de ani.

Aneta Vulpeanu, văduvă, 26 de ani.

Lina, bucătăreasă, servitoare și subretă la Profira, 22 de ani.”

Din cele 63 de pagini dactilografiate, structurate în trei acte, ne oprim la un scurt text din final care marchează deznodământul comediei:

„MATEI: Nu înțelegi că prin aceasta îi bagi fiori în inimă și, în plus, i se revelează la tine un suflet necunoscut?

GEORGEL: Vai, dar cum poți să vorbești?

MATEI: De ce crezi că Emil – așa cum e el – are totuși oarecare trecere? Fiindcă pare capabil de orice... Prin jertfa de care te-ai sili să-i dai Julietei dovadă, sufletul tău de odinioară i-ar apărea deodată spălat, curățit – măcar cât de cât...

GEORGEL: Dar aș mai fi bărbat?

MATEI: Ai fi un bărbat înțelegător. Treaba am pune-o la cale cu răgaz.

GEORGEL: Cum poate să-ți treacă așa-ceva prin cap?

MATEI: O fac pentru capul tău. Căci mâine trebuie să înaintez acțiune. Sunt presat. Vrei poate să

refuz procesul? O pot și asta, dar scandalul va fi mai mare cu alt avocat... (un gând îl fulgeră și se apropie de sertarul biroului) Parcă aici l-ai pus joi... (deschi-de sertarul) Iată-l!

GEORGEL: (indignat) Ce?

MATEI: (scoate revolverul) Cu cât vremea trece...

GEORGEL: Coane Matei, mintea nu mi-am pierdut-o încă!

MATEI: Atunci ți-ai pierdut femeia! (îi întinde arma) Alege!

GEORGEL: Până acolo nu merg!

MATEI: Mă, avocat ești tu?

GEORGEL: Trebuie să-i vorbesc!

MATEI: (mereu întinzându-i arma, precipitat) Nu-i vreme de pierdut! (se uită spre ușă) Eu, înțelegi, te împiedic... Mă voi lupta să-ți smulg revolverul... (îl și apucă de braț cu stânga și-i întinde revolverul)

GEORGEL: Nu mă cobor!

MATEI: Nu te mai poți coborî!

GEORGEL: Bagă de seamă!

MATEI: Înțelege că ești disperat!

GEORGEL: Nu-s disperat!

MATEI: (fulgerat de un gând, l-a apucat cu stânga de piept, întinde dreapta în lături și trage el un

foc. Cu stânga, îl scutură spre a-l aranja la hărțuială, iar dreapta o ține departe, cu revolverul, „ca să nu i-l poată apuca”... Alături, se aud, cam una după alta, dar distinct, trei țipete de femei) Luptă-te! Bușește-mă, să-mi smulgi revolverul!

GEORGEL: Nu mă las!

MATEI: Bușește-mă, mizerabile, că devenim ridicoli! (zgâlțându-l zdravăn, Matei a reușit să cadă cu spatele pe birou, cu Georgel ținut deasupra-i, iar dreapta cu revolverul mereu departe. Gâfăituri, icneli. Ușa de la salon e izbită în lături)

JEAN: (cel dintâi, cu Emil după dânsul) Dumnezeu, ce se întâmplă iar?”

Editarea pieselor de teatru ale scriitorului Romulus Cioflec constituie o înfăptuire binevenită, spre cercetarea operei dramatice a unui autor cunoscut doar ca prozator. În general, se impune a-i fi citită opera, a-i fi reinterpretată și restituită integral, „spre a observa, cu luciditate, valențele unui excepțional narator pe nedrept uitat”, de aici rezultând o „anume marginalizare a operei și, evident, a autorului, care în perioada interbelică s-a bucurat de notorietate și de prețuirea confrăților.”⁹

Maria Monica Stoica

CĂLĂTORIA – ORIZONT AL CUNOAȘTERII LA ROMULUS CIOFLEC (XIV). Spania, între prezent și trecut

Alcătuit din 13 capitole, cu titluri indicând etapele călătoriei întreprinse în anul 1927, volumul “Cutreierând Spania”, apărut în anul 1928, oferă imaginea inedită a unei Spanii de la începutul secolului XX, recuperând o istorie a țării, prea puțin cunoscută lectorului român. Scriitorul se apropie de realitățile înfățișate, într-un demers de cunoaștere în care „privirea” este deosebit de importantă. Gravă sau ironic-surzătoare, ea dezvăluie o personalitate auctorială sensibilă la amănunte insolite, o inteligență vie, gata să recepteze noul, ineditul, specificul. Cartea relevă o prezență umană vie, sensibilă în fața frumosului înfățișat, dar și conștiința intelectualului confruntat cu problemele majore ale lumii moderne. Punctul de plecare al observației este o temă fascinantă: Spania, cu momentele ei de înălțare și de cădere, contrastul dintre bogăție și sărăcie,

amestecul de bucurie și de tristețe ce a hrănit imaginația locuitorilor ei și a celor ce au cunoscut-o de-a lungul timpului. Sintetizând bogate cunoștințe, autorul simte nevoia să generalizeze: “Între popoarele latine ale Europei, spaniolii au ajuns într-un fel de apatie de pe urma capricioaselor încercări ale sorții lor bune [...] De fapt, ei nu sunt un popor obosit de trăire și de îmbătrânire. Au mulți copii, au și credință, ca și setea de a-și mai spune cuvântul în lume, cumva, și poate altfel decât odinioară”.

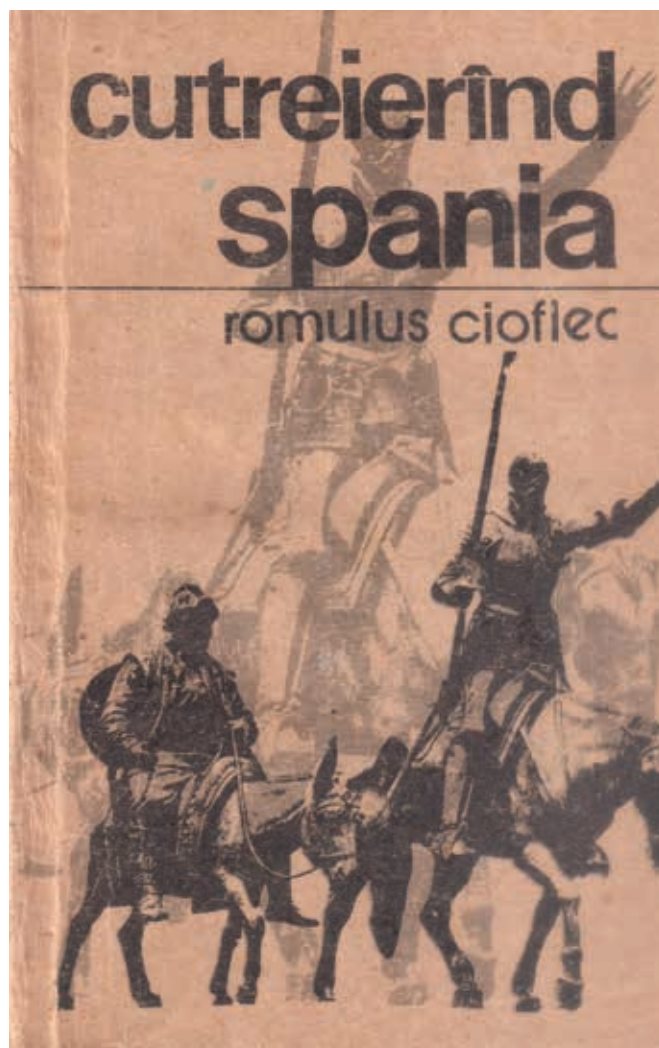
Suntem introduși într-un univers plin de viață, în care istoria veche se împletește cu cea modernă. Fie că descrie monumente sau muzee celebre, incluse în ghidurile turistice, ori surprinde peisajul stradal și mulțimea care umple arterele largi ale bulevarde-

⁹ Mulțumiri pentru semnalare domnului Victor Durnea, cercetător științific la Institutul Academiei Române din Iași.

lor, fie că înfățișează zonele centrale ale orașelor sau cartierele lor periferice, locuite de o populație săracă, autorul găsește ușor suportul pentru observația realistă, ce fundamentează descrierea: “*Piața Zacodover*, fără să aibă ceva monumental și prea caracteristic în arhitectură, cu clădirile ei de atâtea ori seculare și cu arcadele sprijinite pe coloane... este în întregime un muzeu. E un muzeu în care se întâlnesc urme de trecerea a atâtor lumi de peste munți și mări, un muzeu în care s-a furișat și viața de azi, cu asinul și cu câțarul și cea de totdeauna, cu aceleași animale. [...] Și tot așa, alături de învechiții stâlpi de bătrâne galerii, se arată micile cafenele de azi, cu stâlpii lor, căroră *limpiabotas* le caută picioarele pe sub mese. Ca la Madrid – ca în celelalte orașe.” Aflăm trăsăturile spaniolului contemporan, înfățișat prin prisma pasiunilor sale: “gheata – oglindă (care explică prezența la tot pasul a lustragiilor— *limpiabotas*), loteria și corrida”. Ele apropie spaniolul aristocrat de omul obișnuit, sintetizând un peisaj uman extrem de divers.

Pentru europeanul ajuns în zona extremă a latinității, împletirea civilizațiilor care s-au perindat pe aici este spectaculoasă. Ea și-a pus amprenta asupra psihologiei unui popor, definind o civilizație materială copleșitoare prin frumusețea și exotismul ei. Un astfel de exemplu este *Toledo*, descris sugestiv: “bătrânul oraș... simbolul Spaniei și pivotul în jurul căruia s-au învârtit douăzeci de veacuri iberice, locul unde s-au prins în încheștare atâtea seminții, ca să-i brăzdeze zbuciumatul trecut și să ne lase o Spanie totuși latină. Căci s-au ciocnit aici iberii cu fenicienii și cu cartaginezii, și iarăși Roma cu vizigoții. Mereu lume din două Asii, din Europa aservită Romei și din Africa rivală ei. Mai târziu... se încheștară aici maurii din Africa și din Asia cu moștenitorii Romei. [...] E muzeu și cimitir, încins cu ziduri de la goți și mauri, dar și cel mai iubit oraș al spaniolilor. [...] El este atrăgător prin bătrânețea lui adâncă și multiplă”.

Punctele de referință în popasul iberic prilejuiesc evocări valoroase: *El Escorial*, *Mesquita* („Bagdadul apusului”), *Sevilla*, cu vestita Curte a Portocalilor, ce conservă biblioteca familiei lui Columb, decorul fabulos al grădinilor maure din *Alcazarul* regilor spanioli, *Granada* cu palatul *Alhambra* și vestitele sale curți, a Mirților și a Regilor. O reală vocație descriptivă este îmbogățită prin erudiție și sensibilitate: “Trecut de poarta de la care începe

viața cea cu gelozie tănuită a potențailor orientali, te pomenești într-o lume aparte. [...] Te simți pe o altă latitudine, una geografică a vremii, combinată cu a altor veacuri. [...] E și îmbinarea mereu nouă de linii ale arabescurilor, de culori, de lumină și de verdeață cu misterioasă umbră, este și evocare de viață. [...] Alipită de Palatul lui Carol al V-lea, o intrare se deschide în Curtea Mirților. În mijloc, un mare havuz de marmură, cu apă proaspătă... Ea oglindește șirul albelor coloane și al mirților dimprejur, încremenite toate în tainica și îndelungata singurătate; în dulce umbră, galeriile tănuite de lume, pereții încondeiați, căptușiți în haina arabescurilor, cu evocări emoționante în fiecare piatră, în fiecare colțșor din iatac”.

Urmează peisajul spaniol al câmpiilor întinse, dogorite de soare, care îl îndemnă să compare vegetația cvasiafricană a țării cu cea a României. Prin contrast, țara natală îi apare călătorului ca o exuberantă grădină, cu năvalnică vegetație.

Paleta peisagistică bogată a *Andaluziei*, scena principală a istoriei spaniole – incită atenția: “Aici

... natura, clima și omul sunt schimbate. Rasă de oameni voinici – mai arămie și mai bogat sprâncenată – rasă de oameni tăcuți, serioși și senini”.

Contactul cu populația urbană a Spaniei îi relevă amănunte inedite pentru psihologia poporului definit prin mari contraste. Călătorul este cucerit de politețea și curtoazia spaniolilor, de firea lor pașnică: e greu să întâlnești doi oameni sfădindu-se ori clătînându-se de rachiu, și tot așa ca să vezi părinți bătându-și copiii: „Blândețea de moravuri” a spaniolilor contrastează flagrant cu pasiunea lor pentru *corrida de toreros*, plăcerea de a vedea animalele sacrificate în arenă”. Evocarea spectacolului sângeros face loc reflecției grave: “spaniolul mediocru și mijlociu ajung să-l abandoneze pe Cervantes... rămân la emoțiile tari, pe care le pot furniza brutalitatea și riscul”. Tonul critic acuzator, ironia amară însoțesc relatarea, descriind chinurile animalului încolțit în arenă sau evocând zonele mărginașe ale orașului, locuite de o populație ce trăiește la limita sărăciei: “preocupările serioase ale vieții s-au răsfrânt asupra chipurilor... aici, la *Barcelona*, mișună multă lume din armata de rezervă a muncii fără patrie și fără un mâine a marelui port. Pe întinderea de aproape un kilometru, de-a lungul coastei se aliniază aceste tănuite cuiburi de cruntă mizerie umană, fie angajați, fie șomer”. Reflecțiilor asupra luxului copleșitor al orașelor vizitate li se adaugă meditația amară a celui ce-și dorește să fie un economist dublat de un filosof, căutând o formulă de viață pentru fiecare, “fără distrugerea de mărfuri pentru păstrarea prețurilor și fără distrugerea de oameni odată cu mărfurile”.

Patosul unor sentimente amare, inspirate de soarta celor mulți și umili însoțește deseori evocarea, înserând în cadrul narației meditația pe tema barbariei, a cruzimii și a lăcomiei celor puternici. Solidaritatea cu cei defavorizați explică interesul pe care autorul îl arată față de o personalitate a Spaniei contemporane pe care o vizitează la plecarea din țară. Ultimul capitol al cărții descrie întâlnirea cu *Miguel de Unamuno*, profesorul, savantul și scriitorul cu idei liberale surghiunit de dictatură în Țara Bascilor. După Nicolae Iorga, Romulus Cioflec este al doilea român pe care savantul spaniol îl cunoaște. Atitudinea scriitorului, care în finalul discuției îi adresează lui Miguel de Unamuno invitația de a conferenția la București, întâlnindu-se cu cercul de simpatizanți din țara sa, reflectă optica întâlnită la spiritele luminate ale timpului. Ea exprimă dorința de contacte culturale cu personalități ale secolului lor, actul de solidaritate a intelectualilor europeni angajați în lupta împotriva tiraniei și dictaturii, a exploatării sociale. Scriitorul român este el însuși un exponent al acestei categorii de gânditori vizionari.

Extrem de modernă rămâne tehnica relatării. Dezvăluirea realităților istorice din Spania anului 1927 este proiectată pe o imagine care descrie Spania eternă, foarte importantă fiind cealaltă țară – Spania eternă, cu tradiții străvechi, inegalabilele ei opere de artă, cu poporul ei cald și ospitalier, așa cum îl înfățișează scriitorul român, o țară pe care o vede cu sufletul, găsind asemănări cu patria natală în eroismul, patriotismul și mai ales, în înaltul gest cotidian al păstrării ființei naționale.

Elena Graure-Manta:
„Seninătate” și
„Peste tot cu omenire”,
sticlă flot

BARCAGIUL BUN SE CUNOAȘTE ÎN TIMP DE FURTUNĂ

Din coșulețul din bambus pe care i-l întinde zâmbind doamna din spatele tarabei cu cărți, adolescentul ia un bilețel și, la îndemnul mamei sale, îl citește, deși cam în silă, căci nu de-asta a venit el la un festival cu de toate, mai ales cu mâncare:

– Barcagiul bun se cunoaște în timp de furtună.

Cititorul nu va sesiza nimic nelalocul lui, însă cei ce se vor fi aflat în preajma adolescentului vor fi tresărit la auzul accentului primului cuvânt: „barcă – gîul”. Cuvântul e străin, de nerecunoscut, strâmb precum o bucată de plastilină în mâinile unui copil furios. Mama se uită peste umărul fiului și-l corectează:

– Barcagiul.

– Barcagiul, repetă el nedumerit, apoi cere ajutorul mamei. Ce înseamnă „barcagiul”?

– „Barcă” știi ce înseamnă. Iar cel ce conduce barca se numește barcagiu.

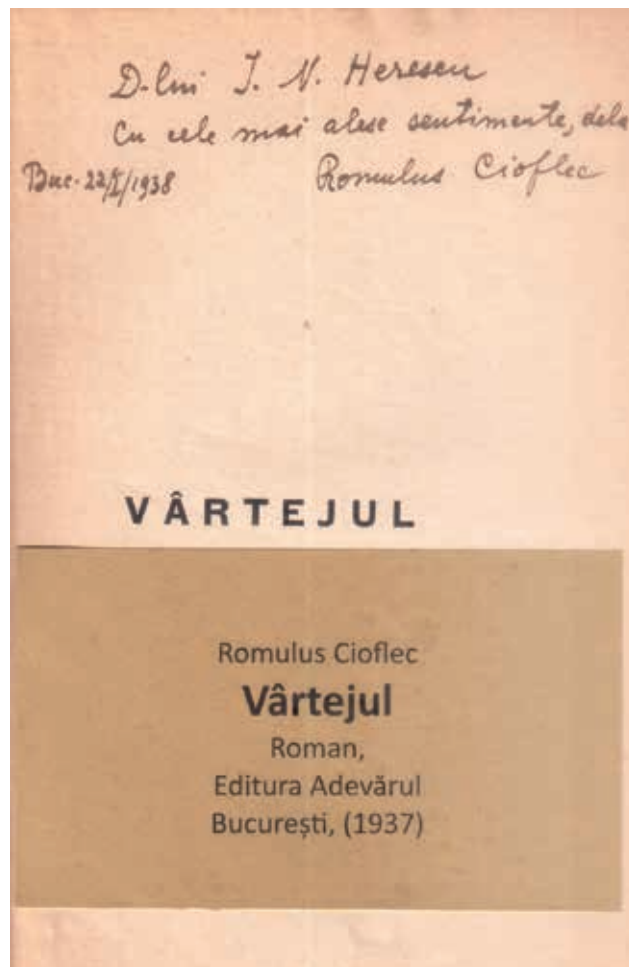
– Aha, zice el plictisit. Acum plecăm?

În urma lor, doamna din spatele tarabei cu cărți privește coșulețul din bambus care a aparținut primei traducătoare a lui Eminescu în Asia, cu doctorat în Eminescu, susținut în limba română, Amita Bhowse. Care vorbea curat românește, punând accentele acolo unde le era locul, căci îl avusese profesor – indirect, desigur – pe Eminescu, unul dintre cei mai vașnici apărători ai limbii române. Iată, „vașnic”, alt cuvânt aproape necunoscut adolescenților. Privește coșulețul, care conține proverbe indiene/bengaleze traduse în română de către profesoara sa, și-și spune, precum bătrânii, că a ajuns să trăiască vremuri tulburi, anapoda. Ce ironie, nu? Ca o indiană să-i învețe românește pe români. Oftează, amestecă bilețelele în coșuleț, trage apoi adânc aer în piept și, zâmbind, îl întinde următorilor trecători. Lângă ea o aude pe colega de stand întrebând:

– Aveți „Vârtejul”?

Devine atentă, răspunsul e negativ, colegul nu are cartea „Vârtejul”.

Într-un moment de pauză – a se citi lipsă de vizitatori, pauză ce s-a instalat destul de repede în acea zi de joi a târgului de carte – își exprimă disponibilitatea de a-i împrumuta colegei cartea „Vârtejul” de Romulus Cioflec.

Dedicația lui Romulus Cioflec către I. N. Herescu (1903–1961), poet, latinist, președinte al Societății Scriitorilor Români

– Romulus Cioflec? se miră colega de stand. Nu am auzit de el.

Se miră și ea, păi nu era vorba despre „Vârtejul”? Ba da, răspunde colega, „Vârtejul” al lui James Clavell.

Râd amândouă, spre a-și ascunde jena, doamna cu coșulețul din bambus îi povestește un pic colegei de stand despre Romulus Cioflec, moment în care își amintește, brusc, că anul acesta se împlinesc 70 de ani de la moartea scriitorului. Vremurile s-au schimbat, limba română s-a schimbat, cuvintele povestirilor au căpătat nuanțe neînțelese, necunoscute, precum cele ale basmelor pe care le resping aproape organic elevii la școală, dar nu numai ei, ci și părinții, căci e un limbaj greoi, plin de arhaisme, copiii nu mai înțeleg nimic... Adevărat, dicționarele stau acum teancuri-teancuri în anticariate, google e pe post de dicționar însă e nefolosit pentru regionalisme, google

Ilustrație cu bărci (Foto Carmen Mușat Coman)

translate nu traduce din română în română... „Barcagiul”, „vârtejul” or fi deja arhaisme? se întrebă ea. Oare în cât timp se pierde o limbă, în cât timp se pierde un scriitor și nu din lipsa valorii? În cât timp Creangă va fi îndepărtat din memoria unui neam? Din comoditate, din lenea de a căuta un cuvânt necunoscut într-un dicționar?

Ar putea să-și răspundă că atâta timp cât vor mai exista oameni care să păstreze memoria marilor scriitori – publicându-le cărțile, vorbind despre ei, nelăsând praful să se aștearnă pe tocul de scris de pe biroul casei memoriale, un scriitor este viu. Însă nu e suficient. Nu poți pune cu forța o carte în mâinile unui copil. Dacă ești un bun barcagiu – ca părinte, institutor – găsești o cale de a ajunge la curiozitatea copilului. Dar iarăși apare întrebarea – *câți buni barcagii mai sunt pe vreme de furtună?* De ar fi să țină cont de numărul crescut al celor ce sunt nedumeriți când citesc un proverb din coșulețul din

Margareta Catrinu, Cluj-Napoca, *La margine de sat*

bambus și replică imediat: „Ce vrea să însemne? Nu înțeleg nimic”, deși e o vorbă bătrânească, fie ea și de pe alte meleaguri, dar tot o vorbă bătrânească, având un tâlc la îndemână, ei bine, atunci ar zice că bărcile sunt cam în derivă. Oamenii nu mai au răbdare, chef să descifreze două rânduri. Desigur, nu generalizează, nu pune etichete. Dar se miră. Lumea s-a schimbat. Cel puțin așa i se pare.

I se pare? Mai deunăzi citea cum patru muzee din Iași nu vor mai avea ușile deschise, așa cum stă bine unui muzeu, ci vor fi ferecate. Vor putea fi vizitate doar de se formează un grup de patru persoane, musai cu programare prin telefon cu două zile înainte. Pentru a face economii cu cheltuielile facturilor energiei electrice. „Facturile energiei”, da, nu „facturile la energie”, cum aude aproape peste tot la televizor. Curând va deveni normă „factura la energie”, limbajul străzii se va impune, iar ea va fi privită ca o agramată de va continua să facă acordul.

Vremurile se schimbă, gândi ea, au ajuns amintire clipele când treceai pe lângă un muzeu iar dacă timpul, curiozitatea își dădeau ghes puteai intra pur și simplu pe ușă, îți cumpărai un bilet – rușinos de ieftin – și puteai călători în orice lume voiai tu.

Vremurile se schimbă iar barcagii buni obolesc și ei, căci prea mult au de vâslit contra curentului. În întuneric țin vâslele bine în mâini, ghidându-se după lumina lunii, însă furtunile acoperă din ce în ce mai des și mai năprasnic această luminiță. Barcagii buni obolesc de atâtea drumuri, și întoarceri, și reluări, și e omenește să obosească și să predea vâslele celor mai tineri și nu neapărat și mai entuziaști. Dar de cele mai multe ori se uită pe mal și nu e nimeni care să le întindă mâna, iar de undeva de sus, indiferent de numele puterii, cineva acoperă luna în spatele unor uși și le spune că o pot vedea numai cu programare cu două zile înainte și numai în grup de patru persoane.

Doamna oftează, trage aer în piept și, zâmbind, întinde coșulețul din bambus tânărului cuplu care se oprește în fața standului ei cu cărți.

– Barcagiul bun se cunoaște în timp de furtună, citește curat tânărul și începe să râdă. – Ai văzut ce s-a potrivit? – îi zice partenerei. – Exact ce povesteam: „Cine nu știe să cânte, nici să danseze, distrează lumea cu bancuri proaste.” Știți, spuse el întorcându-se spre doamna cu coșulețul cu proverbe, e un proverb indian. Tot despre capacitate.

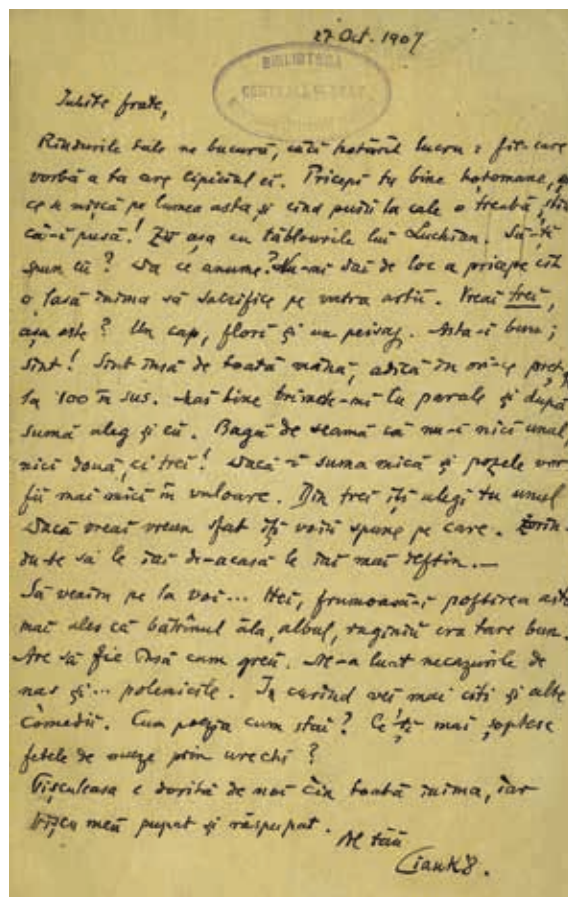
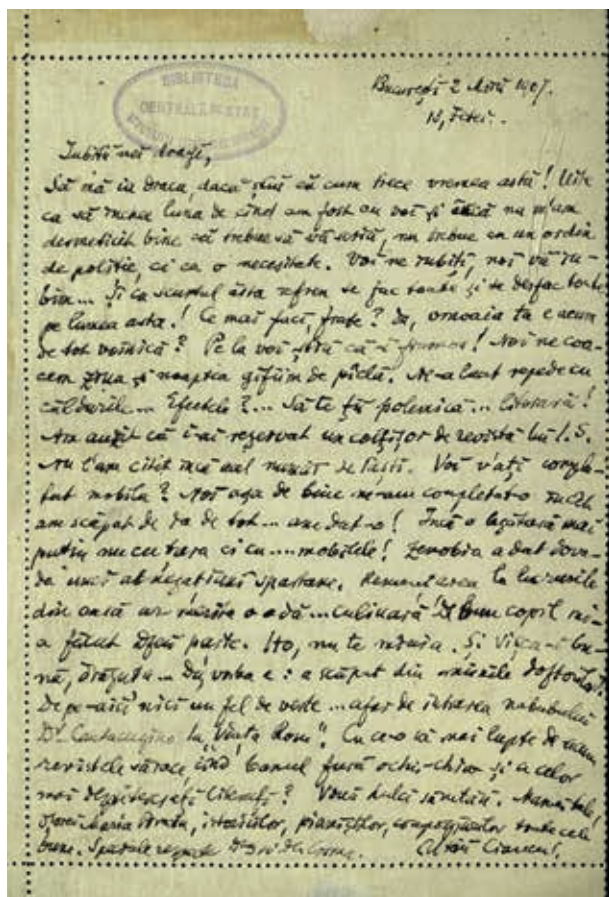
VIRGIL CIOFLEC ÎN CORESPONDENȚĂ CU OCTAVIAN GOGA (II)

În cele două lucrări de referință axate pe tipărirea corespondenței lui Octavian Goga, apărute la Editura Minerva (București, 1975, ediția îngrijită de Daniela Poenaru; 1983, ediție îngrijită de Mihai Bordeianu și Ștefan Lemny), sunt incluse 13 documente literare (scrisori, cărți poștale) care documentează momente/ evenimente din perioada 1905-1927 (11 dintre acestea sunt adresate poetului de către Virgil Cioflec). Recitind aceste scrisori la Biblioteca Națională (cu bucuria descoperirii și a unei c.p. inedite, datată 31 august 1907!), am apreciat că merită inițiativa reproducerii lor în publicația Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni (*Caiețele de la Araci*), al cărei director, prof. dr. Luminița Cornea, este și autorul cărții *Virgil Cioflec. Contribuții biobibliografice*, 2021, rod al unor îndelungate cercetări asupra activității reprezentanților familiei de cărturari CIOFLEC (studii, eseuri, micromonografii, publicistică, editare operă...).

În corespondența V. Cioflec – Goga, anul 1907 este cel mai bine ilustrat: 7 c.p., acoperind lunile

ianuarie, mai, august-octombrie, decembrie. Pentru numărul de față al publicației ne-am oprit asupra conținutului cărților poștale din mai și octombrie 1907, ilustrative pentru cunoașterea atmosferei relațiilor de prietenie dintre cele două familii (relatare cu vervă, umor, ironie și autoironie, cuvinte neoașe, asocieri spontane de termeni, stil alert, colorat și mustind de expresii populare). Apelativele din texte (Vișcu, Vișculeasa – familia Goga), semnătura expeditorului (Ciancu, Cianku...) denotă o cuceritoare familiaritate (frecvența unor augmentative de tipul „omoaie” ș.a.) și bucuria dialogului. Totodată, referirile și aprecierile la viața literară a momentului, reviste, rolul unor personalități... sunt de un real interes în perspectiva timpului.

Scrisoarea din 27 oct. 1907 ne permite să înțelegem, pe lângă dorința poetului Octavian Goga de a cumpăra tablouri semnate de pictorul Ștefan Luchian, și recunoașterea calităților incontestabile ale lui Virgil Cioflec, filantrop, critic de artă, specialist, voce autorizată în domeniul achizițiilor bunurilor

Scrisorile lui Virgil Cioflec către Octavian Goga

de profil, el însuși colecționar renumit în epocă.

I. (c.p., Biblioteca Națională, Ms. 14906)

București, 2 mai 1907

Iubiții mei dragi,

Să mă ia dracu dacă știi eu cum trece vremea asta! Uite că se încheie luna de când am fost cu voi și încă nu m-am desmeticit bine că trebuie să vă scriu, nu trebuie ca un ordin de poliție, ci ca o necesitate. Voi ne iubiți, noi vă iubim... Și cu scurtul ăsta refren se fac toate și se desfăc pe lumea asta! Ce mai faci, frate? Da, omoaia ta e acum de tot voinică? Pe la voi, știi că e frumos. Noi ne coacem ziua și noaptea găfâim de pâclă. Ne-a luat repede cu căldurile... Efectele?... Să te ții polemică... literară! Am auzit că i-ai rezervat un colțișor de revistă lui I. Scurtu. Nu l-am citit încă, acel număr de Paști.

Voi v-ați completat mobila? Noi așa de bine ne-am completat-o încât am scăpat de ea de tot... am dat-o! Încă o legătură mai puțin, nu cu țara, ci cu... mobilele! Zenobia a dat dovada unei abnegațiuni spartane. Renunțarea la lucrurile din casă ar merita o odă... culinară. De bun copil mi-a făcut Dumnezeu parte. Ho, nu te mânia. Și Vișca-i bună, drăguță... Da vorba e: a scăpat de mâinile doftorilor.

De pe aici nici un fel de veste... afar de intrarea nababului dr. Cantacuzino la „Viața românească”. Cu ce-o să mai lupte de acum revistele sărace, când banul fură ochii chiar și al celor mai dezinteresați literați?

Vouă, dulci sărutări. Mamei tale, domnișoarei Maria Bratu, istoricilor, pianistilor, compozitorilor toate cele bune. Speciale respecte doamnei și domnului Cosma.

Al tău, Ciancu

[Adresa] Domnului Octavian Goga, Asociațiune, Sibiu

NOTĂ

1. Revista „Lucafărul”, III, 1904, nr. 8, 15 aprilie
2. Dr. Ioan C. Cantacuzino (1863–1934) – codirector la revistă pentru partea științifică
3. Maria Bratu: pseudonim Claudia Goga (***) cf. ediției 1975, p.178).

*

II. (c.p., Biblioteca Națională, Ms. 14902)

27 octombrie 1907

Iubite frate,

Rândurile tale ne bucură, căci, hotărât lucru, fiecare vorbă a ta are lipiciul ei. Pricepi tu bine, hoțoman, ce se mișcă pe lumea asta și când pui la cale o treabă, știi că-i pusă! Zi, așa, cu tablourile lui Luchian. Să-ți spun eu? Da ce anume? Nu-mi dai deloc a pricepe cât o lasă inima să sacrifice pe vatra artei. Vrei trei, așa este? Un cap, flori și un peisaj. Asta-i bun. Sunt! Sunt însă de toată mâna, adică, în orice preț de la 100 în sus. Mai bine trimite-mi tu parale și după sumă aleg și eu. Bagă de seamă că nu-i nici unul, nici două, ci trei! Dacă-i suma mică, și pozele vor fi mai mici în valoare. Din trei, îți alegi tu unul. Dacă vrei vreun sfat, îți voi spune pe care. Zorindu-te să le iei de-acasă, le iei mai ieftin.

Să venim pe la voi... Hei, frumoasă-i poftirea asta, mai ales că bătrânul ăla, albul-ruginiu era tare bun. Are să fie însă cam greu. Ne-a luat necazurile de nas și... polemicile. În curând vei mai citi și alte comedii. Cu poezia cum stai? Ce-ți mai șoptesc fetele de muze prin urechi?

Vișculeasa e dorită de noi din toată inima, iar Vișcu meu, pupat și răspupat.

Al tău, Ciancu

NOTĂ: Tablourile lui Ștefan Luchian (*Păstor cu oi și Peisagiu*) vor fi reproduse în *Lucafărul*, VII, 1908, nr.1-2, 15 ian. (***) cf. ediției 1975, p.178).

Margareta Catrinu, Cluj-Napoca, *Atmosferă de sat*

IN MEMORIAM: interviuri cu acad. Eugen Simion, istoric și critic literar, și cu acad. Gabriel Ștrempel, director general al Academiei Române

Între documentele inedite sau mai puțin cunoscute pe care le dețin se află și două interviuri, realizate în vara anului 1995, cu acad. Eugen Simion (1933-2022), critic și istoric literar, cu o operă impresionantă, și cu acad. Gabriel Ștrempel (1926-2020), istoric al culturii, filolog și bibliograf român, director general al Bibliotecii Academiei Române.

După 1989, în orașul Vălenii de Munte, s-au reluat cursurile Universității populare inițiate de Nicolae Iorga. În fiecare vară, la Vălenii de Munte, se adunau cu bucurie, întru armonie, personalități ale vieții culturale românești. Sub semnul lui Nicolae Iorga, întru memoria și cinstirea lui! În vara anului 1995, am participat și eu. M-am simțit bine între reprezentanți ai culturii românești veniți din toate zonele României. În calitate mea de jurnalistă, m-am apropiat de unii dintre ei, solicitându-le câte un interviu, pentru a-l publica în paginile ziarului *Cuvântul nou* din Sfântu Gheorghe.

Între organizatorii cursurilor Universității Populare de Vară „Nicolae Iorga“ de la Vălenii de Munte, s-a numărat, la loc de frunte, Academia Română. Acest înalt for a fost reprezentat la ediția din anul 1995 de vicepreședintele ei, acad. prof. Eugen Simion. Într-una din zile, domnia sa a avut amabilitatea de a ne răspunde la câteva întrebări. Redăm interviul de atunci:

„**Luminița Cornea:** Domnule academician Eugen Simion, în prelegerea prezentată de dumneavoastră, în cadrul deschiderii festive, ați afirmat că Nicolae Iorga este „un univers intelectual pe care nu-l cunoaștem încă”. Vă rog să vă motivați această afirmație.

Eugen Simion: Spuneam că Iorga este „un univers“ pentru că, timp de 45 de ani, o parte a operei lui a fost ocultată, alta a fost falsificată de interpretii lui. S-a păstrat latura naționalistă sau s-a pus accent pe alte aspecte ale operei lui. Iorga este, repet, un univers. El s-a exprimat în atâtea domenii și se cade să avem un punct de vedere corect și pătrunzător despre el. Cum știți, Iorga a fost și un important director de conștiințe literare. Aș vrea să vă spun că

nu toate judecățile literare ale lui au fost acceptate, mai ales cele privitoare la literatura modernă. Nu i-a plăcut poezia modernă. L-a contestat pe Arghezi și chiar pe Blaga, după ce, în 1919, salutase intrarea lui în literatură. Dar acestea sunt complexitățile lui spirituale. Mie îmi place extrem prozatorul Iorga din cărțile de istorie, Iorga – creator de limbaj.

L. C.: Ce face Academia Română pentru a se tipări, în ediții critice, opera marelui cărturar?

E. S.: Ideal ar fi ca zecile de mii de articole și numeroasele sale volume să fie strânse într-o serie, ediție critică, dar mă tem că România e prea săracă. Într-o zi, sper ca un editor bogat și întreprinzător să pornească asemenea treabă. Academia, din păcate, nu-și poate asuma o asemenea misiune, este instituție bugetară și nu are bani.

L. C.: Ce părere aveți despre necesitatea sau nu de a-i aprecia și pe reprezentanții mai mici ai culturii române? Mă refer clar la scriitorul Romulus Cioflec.

E. S.: O cultură este formată din valori de toate mărimile. Așa cum și pădurea este alcătuită din arbori de diverse mărimi. Sunt marile mituri ale unei culturi. Sunt cei care n-au dat o operă viabilă estetică, dar au făcut ceva pentru răspândirea culturii. Eu cred că toți merită stima noastră intelectuală

Prima pagină a ziarului *Cuvântul nou* din 8 septembrie 1995, cu interviul lui Eugen Simion

și nu trebuie să-i uităm. Este însă o primejdie: dintr-o mare iubire, să nu mai ținem seama de diferențele valorice. Eu împart scriitorii în două categorii: aceea a creatorilor și a doua, a celorlalți. Pe creatori trebuie să-i citim și să-i interpretăm mereu, într-un proces neîntrerupt. De ceilalți trebuie să ne amintim și să-i respectăm pentru hărnicia și buna lor credință. Aș răspunde cu frazele lui Albert Camus: „Cine scrie în limba franceză și scrie bine servește Franța”, deci cine scrie în limba română și scrie bine este prietenul meu – scuzați vanitoasa mea modestie.

L. C.: În noiembrie, la Sf. Gheorghe vom comemora 40 de ani de la moartea scriitorului Romulus Cioflec, născut în satul Araci din județul Covasna. Mai mult, găsem că aveți un punct comun: Romulus Cioflec a fost învățător, imediat după absolvirea Școlii Normale din Câmplung, în satul Chiojdeanca, localitatea în care v-ați născut și ați copilărit dumneavoastră, la distanță de vreo douăzeci de ani. Vă rog să acceptați invitația de a fi împreună cu noi la omagierea scriitorului Romulus Cioflec.

Eugen Simion: Cu plăcere, dacă voi fi liber. Vă rog să-mi telefonați cu o lună înainte, atunci îmi voi cunoaște programul.

L. C.: Vă mulțumesc foarte mult, stimate domnule academician.”

(Sursa: *Cuvântul nou*, anul VI, nr. 1445, 8 septembrie 1995, p. 1 și 3)

Luminița Cornea, Eugen Simion și prof. Areta Moșu,
la Academia Română, 16 decembrie 2016

În orașul Vălenii de Munte, trăitor întru spiritul marelui Iorga, a participat la ediția din anul 1995 a Universității populare și domnul prof. univ. dr. Gabriel Ștrempel, directorul general al *Bibliotecii Academiei Române*, membru de onoare al Academiei Române.

În câteva clipe de răgaz, domnia-sa ne-a răspuns la unele întrebări pentru cititorii ziarului *Cuvântul nou*.

„Luminița Cornea: V-am cunoscut, stimate domnule academician Gabriel Ștrempel, acum mai bine de 20 de ani, studentă fiind, când dumneavoastră vă ocupați de sectorul manuscriselor, în cadrul *Bibliotecii Academiei Române*. M-ați ajutat atunci să obțin copia *Manuscrisului de la Ieud*, necesară pentru lucrarea mea de licență, aflată într-o colecție intitulată *Codicele de la Ieud*. Mai de curând, m-ați sfătuit în cercetarea mea legată de Romulus Cioflec.

Desigur, toată lumea identifică numele domniei-voastre cu cel al *Bibliotecii Academiei*. Vă rog să ne spuneți de când sunteți la această importantă instituție?

Gabriel Ștrempel: Da... Sunt la Biblioteca Academiei din 1951, iar din 1975 – 13 ianuarie, am fost director-adjunct, apoi director... o viață de om. De multe ori **mi-am identificat viața cu cea a Bibliotecii**.

L.C.: Vă rog să ne spuneți dacă în ultimul timp a fost tipărită vreo carte importantă despre vechile noastre manuscrise, pentru care eu am avut o mare pasiune.

G. Șt.: Desigur. Noi am editat *Catalogul manuscriselor românești* în 4 volume, tipărit între 1976-1991, în care sunt trecute în revistă toate cele 5920 de manuscrise românești, câte erau atunci în fondul Bibliotecii Academiei.

L.C.: Domnule profesor, în acest an se împlinesc 200 de ani de la tipărirea *Bibliei* de la Blaj, 1795. Până acum n-am auzit, în niciun fel, nimic despre această aniversare. Ce părere aveți?

G. Șt.: *Biblia de la Blaj* din 1795 este a doua traducere integrală în limba română a *Bibliei*, după *Biblia de la București*, din 1688. Pot să vă spun că *Biblia de la Blaj* este superioară traducerii din 1688, sub raportul limbii românești. La biblioteca noastră nu marcăm această aniversare, pentru că nu ne ocupăm de... aniversări. Poate se face ceva în acest sens în Transilvania, la Blaj, pentru că este o tipăritură greco-catolică.

L.C.: O ultimă întrebare, vă rog, Cu ce sentimente ați venit la Vălenii de Munte, în această localitate – simbol al culturii românești?

G. Șt.: Cu sentimente de evlavie. Îmi place să remarc că aceste cursuri de astăzi nu sunt, din multe puncte de vedere, inferioare celor de pe vremea savantului. Dacă avem curiozitatea să urmărim programele anuale, vom observa că printre conferențieri

sunt prezente cele mai active personalități ale culturii românești, oameni ce mențin vie flacăra acestei Universități, care din 1908 n-a încetat să trăiască.

(Sursa: *Cuvântul nou*, anul VI, nr. 1448, 13 septembrie 1995, p. 1, 2)

După apariția interviului în ziarul *Cuvântul nou*, am trimis domnului Ștrempel un exemplar și un cuvânt de mulțumire. Am primit răspuns – un adevărat document, autograful unui mare OM, academician..., cuvinte simple, de bun simț, chiar cu umor, când se referă la faptul că i-am anulat un an din viață. Iată conținutul scrisorii:

București, Calea Victoriei, 125
Telefon 650. 30. 43.
Data: 6.X.1995

Academia Română
Biblioteca

Stimată Doamnă Cornea,

La înapoierea mea din concediul petrecut la Baia Mare, în ziua de 4 octombrie, am găsit în maldărul de corespondență ce mă aștepta scrisoarea Dv. și ziarul ce se referea la dialogul nostru. El, dialogul, este corect cu excepția anului de intrare la B.A.R., care este 1950 și nu 1951; mi-ați anulat pe nedrept un an...

Vă mulțumesc pentru generozitatea și omenia cu care m-ați învrednicit.

Cu sărutări de mână,
semnătura ușor indescifrabilă

După exact treizeci de ani de la realizarea acestor interviuri, la o relectură atentă, ne dăm seama cât sunt de actuale și astăzi ideile și problemele pe care le dezvoltă cele două personalități ale culturii române, academicienii Eugen Simion și Gabriel Ștrempel. Am ținut să le menționăm în acest articol tocmai pentru valabilitatea lor, dar și pentru relația pe care nu s-au dat în lături să o dezvolte cu reprezentanți ai culturii române din provincie.

Plicul scrisorii cu antetul Academiei Române și copia scrisorii originale

Desen de Cosmina
Marcela Oltean

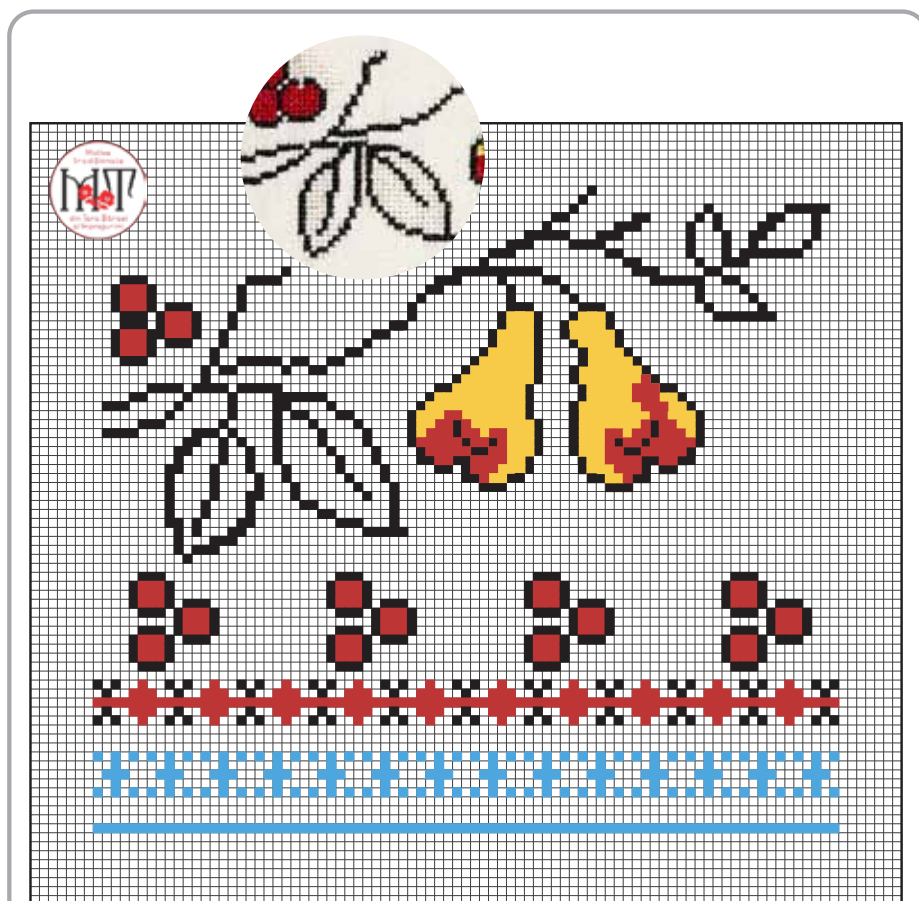
Ion Onuc Nemeș

Povestea șerparului

Îl țineam în lada de zestre, peste costumul de șoim al tatălui și peste cămeșa și zadiile împăturate ale mamei. Cu el mă încingeam când eram mic, cu toate că putea cuprinde, în cercul lui, doi-trei prunci. Mă fascinau împletiturile colorate, care imitau cusăturile de pe fețele de pernă sau de pe dosoaiele de la icoane. Când părinții mei veneau de la Biserica ori de la un spectacol cu Șoimii, tata îmi scotea din budilarășul șerparului câte un leuț de fier. A fost al bunicului Diacu, apoi al tatălui meu, care mi l-a lăsat mie, eu, la rândul-mi, îl las băiatului. „Călătorie” de la o generație la alta...

După „coborârea” de pe Columna lui Traian de la Roma, ciobanul Badea Cârțan a venit la ASTRA din Sibiu, a dăruit un album monumental cu reprezentări grafice ale Columnei. El, cel împătimit de cuvântul scris, își însoțea gestul de dăruire a cărților cu propoziția aceasta scurtă, dar atât de adevărată: „*Numai din carte vine lumina*”. Păstrez și acum, pe masa mea de lucru, fotografia cu Badea Cârțan în fața Columnei de la Roma. Îi privesc șerparul cu care e încins, parcă ar fi șerparul meu sau cel al țaranului care urca la secerat de grâu la Sarmizegetusa Regia. Și tot așa, încinși cu șerpare, treceau ciobanii sibieni cu turmele pe la noi prin sat în anii prunciei mele.

Nu știu cum se face, dar povestea șerparului tot la Sibiu mă duce. Scriitoarea Ioana Postelnicu din Poiana Sibiului, autoarea *Trilogiei Vlașinilor*, a fost sărbătorită, la Biblioteca ASTRA, la împlinirea celor 85 de ani. În interviul pe care i l-am luat atunci, povestea că pe când avea un an, tatăl ei s-a mutat la Sibiu, în „orașul de jos”, unde a devenit starostele breslei curelarilor. Șerparele pe care le făcea el erau artă pură ce se impunea prin trăinicie, rafinament și frumusețe. Pe șerparul meu este imprimat în piele anul 1938, anul în care Șoimii Carpaților au participat la marile serbări de la Praga. I-am povestit „Doamnei literaturii române” despre șerparul moștenit, care poartă semnătura tatălui său. Povestea șerparului meu s-a întors de unde a plecat: s-a încins cu el pentru totdeauna scriitoarea Ioana Postelnicu. Descălecat din istorie în literatură...

Sursă: Casa Memorială *Romulus Cioflec*, satul Araci, jud. Covasna, punct muzeal al Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni din Sfântu Gheorghe.

Descriere: Model cu motive fitomorfe cusut în cruci, pe ștergar dreptunghiular țesut, datat 1927.

Digitizare: Melinda Puskás și Antonela Lungu.

Motive tradiționale din Țara Bârsei și împrejurimi este o comunitate dedicată păstrării și transmiterii, peste generații, a motivelor tradiționale românești, săsești și ungurești din sud-estul Transilvaniei. Ne propunem să redescoperim, să sprijinim și să facem cunoscut patrimoniul cultural al zonei, astfel încât frumusețea și simbolurile cusăturilor de odinioară să rămână vii în prezent și în viitor.

Model tradițional de la muzeul din Araci. Digitizare: Melinda Puskás și Antonela Lungu

Mihaela Malea Stroe

„Încă un demolator!”

Sunt vreo 30 de ani de când s-a lansat un soi de campanie postdecembristă de denigrare a poporului român. Nu de către străini! Nuu!! De către ai noștri, și nu de oricare „ai noștri”, ci de unii cu ștaif.

Pe seama norodului circulă intens – mai ales *via* internet – glume și articole defăimătoare, debitate ori răspândite de diverși *influenceri* cu rânză politică infestată de celule maligne roșii, verzi, albastre, portocalii etc. Mă întreba deunăzi unul cu rânză ereditar roșie: „Tu ești profă de română. Cum se scrie corect? NEAM tâmpit sau NE-AM tâmpit?” I-am răspuns: „Nici NEAM, nici NE-AM! Corect se scrie NE-AU tâmpit!”.

Reforma învățământului a jucat un mare rol în procesul de... analfabetizare. Deh, dacă e reformă politică, nu educațională (vezi Florica Banu, în *Dilema veche* 306/2009: „Reforma învățământului este o problemă politică, pe care o decid oamenii politici”), nu avea cum să dea roade bune. Am trecut prin așa ceva și în 1948, când, la fel, reforma învățământului a fost... decisă politic. Din fericire, a avut viață mai scurtă decât actuala. După aproape două decenii de sovietizare, învățământul a avut, totuși, noroc de câțiva decidenți mai înțelepți care l-au curățat cât au putut de rugină, l-au scos la liman.

Acum, degeaba au tot protestat dascălii, avertizând din timp că direcția reformei este greșită. De trei decenii, decidenții o țin langa! Oare așa ne europenizăm?

Buuun! Dacă avertismentele pălmașilor de la catedră au fost ignorate de „oamenii politici”, uite că a venit vremea să admirăm „analfabetismul funcțional” și să vedem cine ce zice despre literatura română studiată la școală.

Tonul l-au dat niște „somități” cărora le-a cășunat pe G. Călinescu și monumentala „Istorie a literaturii române...” din 1941, pe folclor, pe mituri, pe autorii cuprinși în „Istoria...” călinesciană, în fine, cam pe tot ce s-a scris/studiat înainte de „era” lor universităricească. Păi, no, ei sunt progresiști, nu retrograzi ca dascălimea care nu înțelege schimbarea de paradigmă (ideologică, nu estetică!).

Teza lor: din pricina literaturii noastre, poporul român ar fi... mistic, fatalist, laș etc.

Vremuri ciudate: cine ofensează – fie și prin glume – o minoritate e sancționat de comisii speciale. Cine ofensează – explicit, repetat – un popor întreg (deci inclusiv minoritățile componente!) e... liber să se exprime. Așa o fi *corect politic*!?

Bine, în 89-90, poporul (care, culmea!, studiasse anterior aceeași literatură!) a fost curajos, eroic, demn, jertfelnic, s-a bucurat de respectul unei lumi întregi. Asta a trecut, s-a dus, s-a uitat. Mare parte a decidenților de azi suferă de amnezie.

În consecință, de vreo trei decenii încoace, programa școlară (la română și istorie mai ales) s-a tot subțiat (se poartă *cancel culture*!), exigența (nasoa-lă chestie!) a tot scăzut, concursurile de admitere, cândva severe, au fost înlocuite cu „dosariade” amabile, treptat s-au scos din manuale autori și opere, birocrăția a devenit sufocantă. Ca să ne „modernizăm”, s-a trecut la ponegrirea literaturii de odinioară. S-au luat măsuri neo-tovărășești!

Și – *big surprise!* – în loc de evoluție fabuloasă, ne-am ales cu analfabetism funcțional atât de extins încât – hopa! – constituie „risc de siguranță națională”. Și ce dacă? O să se mai reducă programa, iar fanii „somităților” practicante de critică distructivistă (ca pe vremea lui Jdanov, Vitner, Roller), le copiază metoda și postează analize dătătoare de satisfacții pentru oricine preferă ignoranța.

Unul, A.C., zice pe fb că „*suntem praf total ca mentalitate – fataliști, violenți, nu respectăm nimic*”. Să nu ne lăsăm înșelați de plural! E truc oratoric! Se subînțelege că el, semnatarul, nu e „praf total ca mentalitate”! El decide că noi, ceilalți, cu alte opinii, alcătuim „praful”, „glodul”. Nimic nu e bun, educativ, valoros în literatură! Autorii vizați de el (Slavici, Rebreanu, Sadoveanu, Preda) sau folclorul (*Miorița*) sunt sursa relelor, deci... hai să *cancel culture*! De ce? Pentru că în scrierile autorilor respectivi nimic nu e *politically correct*, e – zice slujitorul progresului – numai „*mizeria asta imunda a satului de secol 19, in strafundurile je-*

gului uman.” Și, ca să convingă, aplică și el asupra textelor „inovate” (*Moara cu noroc*, *Ion*, *Baltagul*, *Moromeții*, *Miorița*) metoda bătăii de joc. Când publicul suferă deja de grav analfabetism funcțional lesne îl păcălești. Dacă îl educi/vindecă prin studii serioase, rigoare științifică, argumente academice, nu-l mai poți păcăli! Publicul analfabetizat nici nu va observa că discursul lui A.C. mustește de erori, minciuni, ambiguități.

De pildă, A.C. susține că, în *Baltagul*, „*Soțul isi bate soția, si dupa soția (Vittoria) vine cu baltagul dreptatii si ii omoara pe toti. Invatam iar ca violenta domestica e ok (“asa e rânduiala”, datina), ca legea si statul nu exista, ca e bine sa te răzbuni pe model sharia (un ochi pentru un ochi).*”

Vitoria (cu un singur „t”, dom’le!) „îi omoară pe toți”?!? Fals! Ucigașul soțului ei moare „sugușat” de câinele celui ucis, complicele e predat autorităților. Vitoria nu omoară pe nimeni! Își caută soțul dispărut, să-l îngroape creștinește, îi găsește pe criminali. A.C. ori n-a citit „Baltagul” ori, dacă l-a citit, nu l-a înțeles. Cum se numesc alfabetizații care nu pricep ce citesc? Și... ooops! *Sharia* e lege islamică divină, din *Coran*, Calea clară. Parțial invocatul „ochi pentru ochi, dinte pentru dinte” e Legea talionului, din *Vechiul Testament*. Pentru A.C. – totuna! Dintr-un singur zbang! cu bâta-n baltă, el împrășcă la dublu cu nămolul inculturii!

Sau: „*Ion isi violează si bate viitoarea soție (Ana) ca sa puna mana pe pamanturile ei/.../. Invatam asa ca violenta sexuala e o “strategie de urcare pe scara sociala”/.../ Mesajul subteran e sinistru: pamantul si reputația contează mai mult decât consimtământul sau viata femeii*”. Fals! Ion o seduce pe Ana (ioc viol!), obsedat de avere devine agresiv, dar nu agresor sexual! „Strategie de urcare pe scara socială” prin intermediul femeii apare și la Stendhal, în „Roșu și negru”. Ion al Glanetașului e un fel de Julien Sorel. Acum, ce să facă și francezii? Să-l radieze pe Stendhal, fiindcă Julien e un arivist ipocrit care o seduce pe naiva M-me de Rênal? Ce „mesaj subteran sinistru” și la Stendhal, nu?! Sau o fi „sinistru” numai la Rebreanu? A. C. ignoră că pe Ion lăcomia însăși îl pedepsește: ratează și iubirea, și averea. Moare, nefericit și singur „ca un câine”.

Cum ar interpreta A.C. „Mizerabilii”? Cam așa: „Fantine, o flușturatică, rămâne gravidă cu un gagiu

care o părăsește. Mamă denaturată, își dă fetița pe mâna unor escroci violenți, exploatare de minori, iar ea se prostituează. E și un hoț, Valjean, care evadează de la pârnaie, fuge de lege, fură de la un popă și, cu nume fals, ajunge primar”. Ce „mesaj subteran sinistru” și la Hugo, nu?!

Dragi prieteni francezi, ferțiți-vă ca de ciumă de grila hermeneutică a inșilor din gașca celor cu care s-a înhăitat A.C.! Să izolezi, ca ei, un autor de timpul/spațiul în care a creat cândva și să-l măsoare pe un pat al lui Procust politizat, de secol XXI, nu e re-evaluare critică, e sminteală. Ricanând, ei pot pune negri pe oricine.

Să interpretezi distructiv, să batjocorești, e ușor, e în *trend* și are priză garantată la publicul căruia reforma învățământului i-a erodat spațiul cultural (mai ales umanist) și gândirea critică independentă!

Altă trăznaie marca A.C.: „*Moara cu noroc*” a lui Slavici – un “thriller” rural în care protagonistul, Ghita – vinde familia pentru banii unui interlop (*Lica Samadoul*). Toti “cei buni” ard de vii. *Invatam deci că lăcomia e justificata prin “sărăcie”, statul și legea nu exista, forța face legea, daca nu intri in combinații ești o victima, succesul e complicitate la crima.*”

„Toti “cei buni” ard de vii”??? Fals! Cei buni (mama Anei, copiii), care „nu intră în combinații”, rămân în viață. Moare cine s-a abătut de la reperatele morale: Ghiță – împușcat, Ana – înjunghiată, Lică se sinucide... „Ard de vii”??? În capul lui A.C. da, în nuvelă – nu! Slavici pledează fără echivoc pentru muncă cinstită, hărnicie, comportament moral, bunătațe, armonie, echilibru.

Las deoparte săpuneala la adresa picturului „pășunist” Grigorescu și aberațiile despre Moromete (care anticipează dezastrul sovietizării, dar care, în optica de neo-maidan a lui A.C., „face orori”, „e dus cu capul”) sau ineptiile despre *Miorița*. Toate intră în malaxorul anti-cultură. O fi educativă acea literatură nouă ticsită de sex explicit, violuri, violență fizică și verbală, cu orășeni civilizați (?) care înjură în zece minute cât n-ar fi înjurat țăranul Ilie nici în două vieți? Sigur, avem și literatură nouă de calitate, dar, prin consecventul proces de analfabetizare, receptorii ei s-au împutinat. Ilie „face orori”? Ce să spui de ororile celor care – inși reali, nu ficțiuni – reciclând secera și ciocanul, izbesc azi cu

mânie intelectuală (stocul de mânie proletară s-a epuizat!) în literatură și în istorie?

A.C. comite și el un raid de *bomber man* prin istorie. S-o fi prins că e util să dea o copită de ajutor berbecilor demolatori neo-rollerieni cu *pedigree glossy*? Afirmă că: „– *Bejamin Fondane – un mare simbolist și teoretician al filmului care a lucrat cu Man Ray – a fost la final arestat și trimis la Auschwitz unde a și murit /.../ Cel mai dur a fost Antonescu care a scos în afara legii toți evreii și orice artă produsă de ei – Fondane a fost ucis*”. Lasă că Fondane era autor complex, greu de încadrat într-un curent, unii considerându-l tradiționalist, alții avangardist, modernist sau – la antipod – antimodernist. Ce reiese din bâiguiala lui A.C.? Că Benjamin Fondane/ Barbu Fundoianu a fost victima legionarilor. Fals! Au făcut ei victime, dar nu este cazul lui Fundoianu! Poetul era deja plecat de aici când a început prigonirea evreilor. Stabilat la Paris în 1923, ținuse legătura cu prietenii români din țară. Drama sensibilului și lucidului scriitor s-a petrecut în Franța, unde a fost ridicat de Gestapo împreună cu sora sa, Lina. Prietenii de-acolo, printre ei și Emil Cioran, au obținut eliberarea lui, nu și a Linei, din lagărul de la Drancy. Poetul a refuzat să plece fără Lina. Deportați la Auschwitz în mai 1944, soarta Linei rămâne neclară. Se știe însă că, tragic, Fundoianu a fost ucis în lagăr, în luna octombrie a aceluiași an. Noi intraserăm – încă din august! – sub șenile stali-

niste și sub „umbrela” celeilalte ideologii smintite, cea bolșevică.

Atunci când ideologiile, promotorii și adepții lor o iau razna, e vai și-amar! Și, precum se vede din istorie, o iau razna periodic. „În America, după mișcarea *woke* și *cancel culture* e un dezastru.[...] Această mișcare distruge arta.”, ne împărtășește, din propria experiență, Andrei Șerban, în dialog cu Alexandra Tănăsescu („Cultura la dubă”). Dacă A.C. & comp bălăcăresc poporul și tradițiile, regizorul mărturisește: „Am un imens respect pentru tradiție, la fel cum am un mare interes să fac ceva care corespunde azi.” Și explică: „am plecat din comunism în America pentru a gusta libertatea la sfârșitul anilor 60, începutul anilor 70 și acum revin în România ca să găsesc libertatea pe care n-o mai am în America.”

Cât o mai fi libertate și pe aici, că, de un timp, cu atâta ambăț corect-politic și jună vervă progresistă în jurul gâtului, a început, biata de ea, să respire anevoie.

Sperând să nu cadă și ele sub satârul hermeneutic de tip nou (tip vechi, de fapt, reproiectat ca să pară nou și haios, dar călăul tot călău e!), închei cu versurile lui Fundoianu/ Fondane: „*Dacă asta e tinerețea, eu refuz să fiu tânăr./ Dacă asta e gândirea, eu refuz să gândesc./ Dacă acesta e spiritul modern, eu îi întorc spatele./ Dacă asta e arta nouă, pe mine mă face să râd.*” („Refuz de a fi tânăr”)

Margareta Catrinu,
Cluj-Napoca, *Ziduri cu lumină și Ușă spre necunoscut*

Ionel Simota

Poem acasă (I)

M-am răstignit în cântecul de greieri
ce undeva sunt rătăciți prin seară,
Miroase a copilărie casa mea,
miroase a lătrat și-a narghilea
și a rugare, undeva spre seară.

Nu mă mai satur de atâtea stele,
De cum mă strigă ulița prin noapte,
Aud și-acum adolescente șoapte
ce-au înflorit în mine prima oară,
atât de pure, tandre și rebele.

Hei, viață, viață cum m-ai dus aiurea
și cum prin mine a tăiat securea...

Poem acasă (II)

Stau pe prispa fericirii,
Mestec luna printre pleoape
și mă simt strigat de ape,
De cărările iubirii...
Nu respir,
Mănânc din noapte,
Mușc din aerul ce-o vreme

m-a făcut a nu mă teme
de-ale tale forme coapte...

Și mă cheamă iarba iară
ca pe-o naștere divină,
Plânge-n ea o domnișoară,
Înger plânge-n ea, suspină.

Iarba nouă ni se-nchină...

Poem acasă (III)

Sunt aici pe bolta mea cerească
și mă rog neputincios și sper
albă fericire-n trup să-mi crească,
nu zadarnic și nu efemer.
Nici nu știți, miroase a livadă
și a-mbrățișare pe cărări,
Uite, stelei care stă să cadă
eu îi voi aprinde lumânări.
Și-am să-i rog pe cei ce trec pe stradă
să mă certe ca pe un străin,
cei ce-aud, sunt sigur, n-o să creadă,
că e lumea cea la care țin...
Stau aici pe-un petec de țărână
moștenit prin naștere cumva,
de va fi eu voi rămâne până
va renaște-ntrega lume-a mea...

Denisa Crăciun

Poeme

Atâtea șoapte te rod
rotunjime a nopții
până la cotor

sub bolta pustiită a unor frunți
pe unde trec undele frigului polar
crește mentă
în odăile de altădată
noapte de noapte
horă iureș iele
împresoară frunți
frunți de poeți
nici vii nici morți

*

Foc răpit din privire
și dus hăt departe
în spațiul infinit dintre sprâncene
porumbel de omăt
zice Domnul
îl voi face și-l voi sălășlui
în inima umilă ursită
veșnicei uimiri

*

Peste pragul zorilor
albine matinale
sub pleoapa de păpădie
se pierd
toate zumzetele
și liniile din palmă
de-a valma
cu mugurii strugurilor

bolta în ecou se preschimbă
pe pajiștea fără leșuri
a cuvintelor
cine te cheamă

Trei pași spre tăcere

de Adrian Munteanu

Ogarul umbrei

De trunchiul tihnei îmi lipesc obrazul
Și-nchid sub pleopă strigătul de ciută.
Ciupește nimfa corzi de alăută
Și ierburi moi și-au domolit talazul.

Tăcerea-n scorburi doarme nevăzută
Sub iedera ce-i va păzi răgazul.
Izvorul mut și-a potolit extazul
Și taina serii fruntea mi-o sărută.

Pe buza clipei s-a oprit amiaza.
Doar rostul șoaptei tandre îl mai știu.
A înfrunzit în gândul tainic oaza,

Ogarul umbrei încă mai e viu.
O stea în ram își alungește raza
Într-un adânc și-ndurerat târziu.

Soare absolut

Rotiri solare, aștrii-n agonie,
Necunoscute ceruri sorb neantul,
Trăiesc și mor visând tăcut Levantul,
Din clipa stearpă recompun vecie.

Se roagă-n taina lui hierofantul,
Filtrând lumina zilei ce-o să vie,
Dar zodii reci se sting peste câmpie
Și prima rază și-a vândut talantul.

Un univers și-o stea clipind fierbinte
Primesc smerit un astru decăzut
Și peste-aceste necuprinse ținte

Domnește, sus, un Soare Absolut.
Un leagăn e pe vechile morminte
Și un mormânt în leagăn de-nceput.

Încă sunt viu

Cioplesc în roca ce-mi veghează poarta,
Cu dalta râvnei de-a zidi palatul
Cu albi pereți ce-mpodobesc regatul
Nădejdlor de a-mi înfrânge soarta.

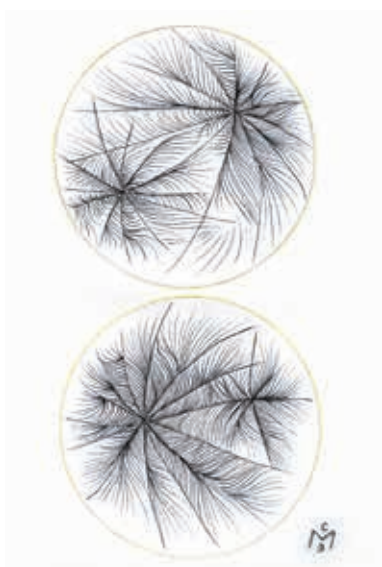
Giulgiul uitării îmi îmbracă patul
Și mi-a învins, nesăbuit, deșarta
Credință-n tot ce îmi decide soarta
Pornirilor care-mi ascut păcatul.

O teamă-n mine curm, nefericită,
Iar cioburi mii în carne au intrat.
M-a zgâriat osânda lor smintită

Cu-n vaiet crud ce nu l-am alungat.
Dar încă-s viu. În piatra adumbrită
Mai șlefuiesc al clipelor carat.

Desene de
Cosmina
Marcela
Oltean

Tatiana Scurtu

Tâmpla-ți – în bujori albită

Tâmpla-ți – în bujori albită,
Ca o aură nuntind,
Gândurilor să-mi trimită
Primăverile pe rând.

Și-nflorirea să ne-atingă,
Prin petale alergând,
Dorurile să ne stingă,
Chipurile-mbujorând...

Să-ți cuprindă gându-n gând.

Plouă în această primăvară

Plouă în această primăvară
Cu tot cerul parcă-ngândurat –
Noi ne pierdem iar, a câta oară,
Ploilor prin care ne-am uitat.

Plouă dintr-o toamnă rătăcită
Și se face frig în noi încet,
Nu mai poate fruntea înflorită
Să se-nchine-n gânduri de poet.

Plouă-așa cum numai timpul știe
Să se scurgă-n noi ca un vulcan,
Dar se face timp de poezie
Și de-nsuflețire la pian.

Plouă cu parfum venețian.

Carmen Tania Grigore

un gând autumnal

păstrez acest anotimp
pentru doi

taina culorilor
va înprospăta cândva
timpul
cu frunze

armonie

trăiesc fără teama de insomnie
cât mai departe de
huruiala veștilor rele
am o familie de cuvinte
care ține anxietatea
la mare distanță
de spațiul meu intim

douăzeci și patru de ore
timpul patrulează
pe câmpul semantic
al vieții
ca nu cumva
un mâine venit
de niciunde
să-mi umple inima
cu ninsoare

Cătălina Hasotti

Dinapoia cuvintelor

Anii mei crescuți prea repede sunt în picaj
iață de ce pun obiectele să scrie versuri
să guste cuvinte
reperе unice în lupta cu timpul
încep cu a fost cândva
sap în amintiri pentru emoții trecătoare

când tremurul din tinerețe revine
curenții de aer vin de sus
ori de jos
în calmul acestui ultim anotimp
mă vâș în plapumă într-o lume plăpândă
scriu pentru simplul motiv
că numai tu vei citi
cu perna aruncată peste cap

Alexandru Boțoroga

Belșug

Te miri și tu adesea că scriu și că tot scriu,
În baza unui termen ce mi l-au dat jurații?
Dar iată adevărul: mă simt acum mai viu
Decât eram aseară. N-am alte explicații,

Nici negre premoniții compuse în eter.
Sau poate principesa, boemă și artistă,
Desenator de linii cu fulger și echer,
Uitat-a să îmi pună monedă în batistă,

Lăsându-mă bezmetic prin luna lui Prier?
Nu-mi fac iluzii multe, știu sigur că e bine
Să plec umil genunchii în fața unui cer,
Gravându-i o baladă cu litere aldine.

E trecătoare râvna, de-aceea scriu așa,
Cu muza tupilată sub ceașca de cafea.

La mare

Abia mă mișc prin casă și pașii mei, de pâslă,
Absorb din tot orașul emisia de plumb.
Parchetul este marea pe care, cu o vâslă,
În marginea cămășii cu zorii o îmbumb.

În aerul burete se-neacă chiparoșii
Stâlciți de bunul pictor în șuiere verzui,
În timp ce toată strada își târșăie galoșii
Cu gând să se agațe de-al valurilor cui.

Faleza cea tăcută în somnu-i se întinde,
Visează lungi rulouri de nalbă și gazon,
Își scutură nisipul bărcuțele ce țin de
A sforii legănare – idee de blazon.

E liniștea aceea când se aduce sare
Râșnită fin, pudrată pe înroșita zare.

Gabriela Botici

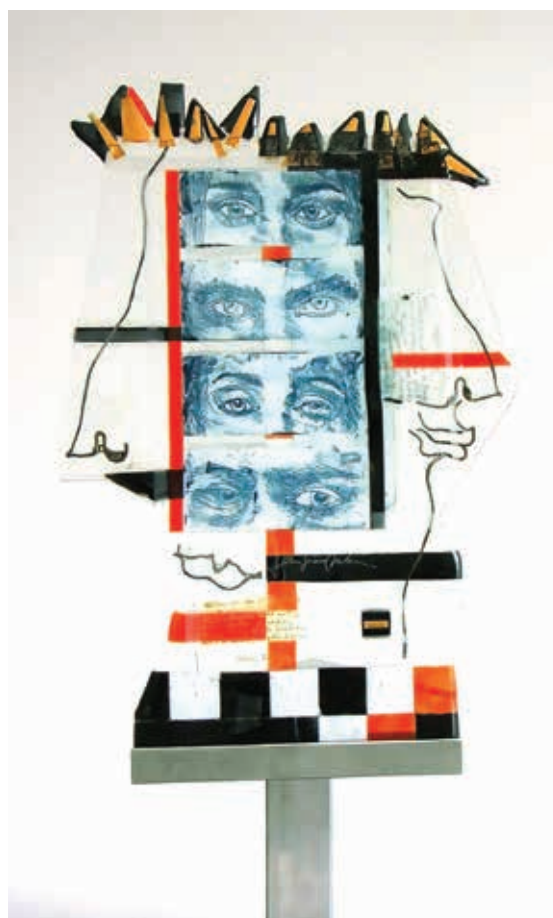
Voi fi?

O inimă am prins-o-n palme, un dor senin cu stropi mărunți,
Căci n-am să uit a tale gânduri, suspine-ascunse după munți,
Și de-ai visat în nopți amare lumina albă din altar,
Eu ți-am păstrat în veșnicie un dor curat, dar solitar.

Reflexele rămase-n ceață prin amintiri cu zimți de frig,
Eu le-am cuprins de dimineață și dorul încă ți-l mai strig,
Dar tu, deși în depărtare, vei fi icoană-n răsărit,
Cu tine mă îmbrac în seară, vei fi tu primul cel zărit.

Chiar dacă zeii îmi șoptiră că-n gândul tău voi fi mereu,
Adesea mă topesc de teamă și crede-mă că-mi este greu
Să număr frunzele căzute în toamna cu parfum tăcut,
Când foșnetul pădurii triste îmi picură un vis pierdut.

De-ți dau, cu mâinile curate, cuvântul meu ca dar nestins,
Atunci când se vor stinge toate, voi fi eu visul reaprins?

Elena Graure-Manta: „Peste tot”, sticlă flot

DIN ACTIVITĂȚILE DE EDUCAȚIE MUZEALĂ DESFĂȘURATE LA CASA MEMORIALĂ „ROMULUS CIOFLEC” DIN ARACI

Aici unde în ora pădăruite, unde
 au petrecut cea mai frumoasă parte a
 vieții mele - copilăria și adolescența -
 copilărie de amintire plăcută, mi-a
 rămas în Octavian Ciopilec și de curând
 revădese în tot ce mă înconjură
 multă vreme din sufletă tineră cea
 care' au făcut cu această casă
 să dăse și să transmită și tinerii
 adămură valoare pe care o are!

Cu multă dragoste
 pentru Doi și toate
 lui Ciopilec

...
 lăsa-mă cu toți mii, ce drag și ce
 cum a născut dintr-o și pe de fapt
 pentru înțelegerea și apoi de
 rășină fete de istorie care au
 găsit în toate răsunat. Numele lui
 Primitiv Ciopilec prezintă de oare
 în nume în istoria literaturii și
 jehda răsunat, dar și de nume
 local: ? și generalitate care se
 în buccae "Hoc".

Mulțumesc lui Dumnezeu și
 vreau aceste nume să fie
 M. Ciopilec
 Brașov

Aprind un din toți sfinții
 pentru poezie și literatură din
 vechi.

Cu dragoste, putere
 George Ionescu 2.11

O frumoasă întâlnire cu
 literatura și cultura noastră
 în casa Memorială, Primitiv
 Ciopilec, într-o prezentare deosebită,
 Felicitări,
 Rodica Cornea
 Muzeul Orașului Brașov

... să născă
 născă

stă stabilirea Marii Ciopilec și
 Scriu într-o și născă.

Trăim în sufletului meu am
 pot și discurs în caritate!

Dumnezeu să răsplătească și
 miluiește pe toți oștrăvitori
 aceluși frumos muzee cu
 născă rezerva! Așa să fie

Doğan Negreș

Însemnări
 din Cartea
 de onoare
 a muzeului

DESPRE AUTORI

- Gabriela Botici, poetă și prozatoare, Brașov.
- Alexandru Boțoroga, poet, stabilit în Brașov.
- Carmen Mușat Coman, scriitor, publicist, editor, director Editura *Cununi de stele*, București.
- Luminița Cornea, scriitor, critic și istoric literar, *Uniunea Scriitorilor din România*, Filiala Brașov.
- Denisa Crăciun, poetă, traducătoare de poezie, *Uniunea Scriitorilor din România, Filiala Brașov*; cercetător asociat la Universitatea Clermont-Auvergne (Franța).
- Ioana Giurgiuman, profesoară, *Liceul German Sebeș*, județul Alba.
- Elena Graure-Manta, artist plastic român, stabilit în Germania, www.designelena.de
- Carmen Tania Grigore, poetă, *Uniunea Scriitorilor din România*, Filiala Brașov.
- Cătălina Hasotti, poetă, prozatoare, profesoară, Brașov.
- Mihai Marinache, profesor, publicist, cercetător literar, președintele *Asociației Cultural-Literare „Panait Cerna”*, Tulcea.
- Adrian Munteanu, poet, *Uniunea Scriitorilor din România*, Filiala Brașov.
- Ion Onuc Nemeș, scriitor, fost director al *Bibliotecii Județene Astra*, Sibiu.
- Cosmina Marcela Oltean, grafician, muzeograf la Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni.
- Nicolae Scurtu, scriitor, istoric literar, *Uniunea Scriitorilor din România*, Filiala București.
- Tatiana Scurtu, poetă, doctor în istorie, cercetător științific, profesoară, Sf. Gheorghe.
- Ionel Simota, poet, *Uniunea Scriitorilor din România*, Filiala Brașov.
- Maria Monica Stoica, scriitoare, poetă și prozatoare, *Societatea Scriitorilor Târgovișteni*.
- Mihaela Malea Stroe, scriitoare, poetă și prozatoare, *Uniunea Scriitorilor din România*, Filiala Brașov.
- Cristina Vișan, profesoară, *Colegiul Național „Mihai Viteazul”*, Sf. Gheorghe.

SĂ VORBIM / SĂ SCRIM CORECT

Ritmul dinamic al vieții, tentațiile oferite de tehnologiile moderne, superficialitatea, dezinteresul pentru o exprimare corectă și elegantă continuă să înmulțească greșelile de orice tip la adolescenți. Chiar mă întrebam deunăzi cum e posibil ca în clasele gimnaziale și de liceu elevii să rămână blocați în niște automatisme lingvistice, să perpetueze greșeli, deși în clasele mici sunt însușite reguli esențiale ale limbii literare, prin efortul învățătoarelor.

De aceea, e necesar să reamintim câteva probleme cu care ne confruntăm zilnic.

1. Virgula

Ca semn de punctuație, virgula e necesară în multe contexte. Amintim câteva:

a. Se folosește înaintea conjuncțiilor coordonatoare adversative: *dar*; *iar*; *însă*, *ci*. Ex.: M-am gândit la subiectul discutat, *dar* nu am avut timp de aprofundat.; în coordonarea concluzivă, înaintea conjuncțiilor și locuțiunilor conjuncționale: *deci*, *așadar*, *prin urmare în concluzie*, *în consecință* etc. Ex.: *Așadar*, toate intervențiile au demonstrat necesitatea implicării tuturor în acțiuni de protejare a mediului, dacă vrem să avem o natură curată.

b. Nu se folosește înaintea conjuncțiilor coordonatoare copulative (*și*) sau a celor disjunctive (*sau*, *ori*, *fie*), Ex.: Citesc *și* scriu.

c. Nu desparte subiectul de predicat, greșeală frecventă, Ex.: Copilul se joacă.

d. Se folosește între conjuncții coordonatoare în perechi: *și...*, *și*; *fie...*, *fie*; *sau...*, *sau*; *nici...*, *nici*; Ex.: *Fie* stai acasă, *fie* vii cu noi.

e. Alte contexte ale utilizării virgulei:

- în exprimarea raportului de subordonare, Ex.:

Deși s-a străduit, nu a câștigat locul dorit.;

- pentru izolarea construcțiilor incidente, Ex.: – *Vino, a zis el*, știu că aștepti acest moment!;
- pentru a marca elipsa unui verb, Ex.: Fratele meu pleacă la munte azi, numai eu, abia marți.;
- pentru a delimita vocativele, interjecțiile, Ex.: – *Ei, copile*, unde mi-ai fost? și în multe alte situații.

2. Punctul

Ca semn ortografic se utilizează în abrevieri: angl., etc., nr., vol. (anglicism, etcetera, număr, volum);

Nu sunt urmate de punct abrevierile care conțin:

- finala cuvântului: *dta*, *dl*, *cca*, *dra*, (dumneata, domnul, circa, domnișoara);
- numele punctelor cardinale: *N*, *E*, *V*, *S* (nord, est, vest, sud);
- simbolurile unităților de măsură: *cm*, *kg*, *km* (centimetru, kilogram, kilogram);
- simbolurile matematice, fizice, chimice etc.: *N*, *C*, *Mg*, *VSH* (nitrogen, carbon, magneziu, viteza de sedimentare a hematiilor);
- abrevierile împrumutate din alte limbi: *HIV*, *ADHD* (human immunodeficiency virus – virusul imunodeficienței umane, tulburare hiperactivă cu deficit de atenție);
- după substantive proprii compuse: *AGERPRES* (Agenția Română de Presă) și în multe alte situații.

Așadar, complexitatea și frumusețea unei limbi ne obligă moral să fim atenți la exprimare, să nu o deformăm prin superficialitatea cu care tratăm uneori orice, să o cultivăm, deoarece ea ne oferă identitate ca popor.

Revistă editată de Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni (MNCR) din Sfântu Gheorghe – director Valerii Kavruk. ISSN 2559 – 4753, ISSN-L 2559 – 4753. E-mail: secretariat@mncr.ro

Redacția: Luminița Cornea – redactor-șef; Nicolae Scurtu – secretar de redacție; Cristina Felea-Baubec.

Corespondenți din țară și din afara țării: Iurie Colesnic (Chișinău), Vadim Bacinschi (Odesa), Cornel Dimovici (Germania), Elena Graure-Manta (Germania), Șerban Teculescu (Paris), Denisa Crăciun (Franța), Ionel Simota (Miercurea-Ciuc), Carmen Gheorghe (Brașov).

Tehnoredactare: Zita Horvath.

Tiparul executat la: Tinta Printing Studio.